Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Agentura
pro sociální začleňování

Tematický výzkum zaměřený na oblast bydlení ve městě Moravská Třebová

Zpracoval: Mgr. Martin Šmoldas, DiS., červenec 2018

Text neprošel jazykovou úpravou.

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605.

Seznam zkratek

AD – Azylový dům

Agentura, ASZ – Odbor (Agentura) pro sociální začleňování, Úřad vlády ČR

CVČ – Centrum volného času (organizační složka MěÚ Moravská Třebová)

ČSÚ – Český statistický úřad

DD – Dětský domov

DnB – Doplatek na bydlení (typ dávky HN)

DPS – Domov s pečovatelskou službou

HN – Dávky hmotné nouze vyplácené Úřadem práce

IROP – Integrovaný regionální operační program

KoP ÚP – Kontaktní pracoviště Úřadu práce ČR

LP – Lokální partnerství ASZ

MěÚ – Městský úřad

MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj

MOP – Mimořádná okamžitá pomoc (typ dávky HN)

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

NNO – Nestátní nezisková organizace

ONV – Okresní národní výbor

OSVZ – Odbor sociálních věcí a zdravotnictví

ORP – Obce s rozšířenou působností

OSPOD – Orgán sociálně právní ochrany dětí

OZP – Osoby zdravotně postižené

PnŽ – Příspěvek na živobytí (typ dávky HN)

PP – Pěstounská péče

RM – Rada města (Moravská Třebová)

SAS – Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi (typ sociální služby)

SBD – Stavební bytové družstvo

SFRB – Státní fond rozvoje bydlení

SLDB – Sčítání lidu, domů a bytů ČSÚ

SVBJ – Společenství vlastníků bytových jednotek

SVL – Sociálně vyloučená lokalita

VPP – Veřejně prospěšné práce (nástroj tzv. Aktivní politiky zaměstnanosti Úřadu práce)

VTOS – Výkon trestu odnětí svobody

VÚ – Výchovný ústav

VV – Výkon vazby

ZM – Zastupitelstvo města

Obsah

Seznam zkratek ... 2
Obsah ... 3
Úvod ... 5
Definice základních pojmů ... 6
Sociální vyloučení ... 6
Sociální bydlení ... 7
Bytová nouze ... 7
Metodologie ... 8
Standardy výzkumné práce a práce s informacemi ... 10
Etický kodex ... 10
Vazba studie na existující klíčové dokumenty a analýzy ... 11
Základní sociodemografická charakteristika města ... 14
Vybrané aspekty bytové problematiky v Moravské Třebové ... 15
Demografický vývoj ve vztahu k problematice bydlení ... 16
Přírůstek a úbytek obyvatel v dalších obcích ORP ... 19
Bytový fond v Moravské Třebové ... 20
Obsazenost bytů v Moravské Třebové ... 21
Bytová výstavba po roce 1991 ... 23
Výstavba obce a bytových družstev ... 24
Výstavba soukromých investorů ... 24
Další plánové výstavby a rekonstrukce v Moravské Třebové ... 24
Vlastnická struktura bytového fondu v Moravské Třebové ... 26
Aktuální situace na trhu s byty ... 28
Bytový fond města Moravská Třebová ... 32
Privatizace městského bytového fondu ... 32
Privatizace bytového fondu dalších subjektů ... 32
Stávající bytový fond města ... 32
Správa bytového fondu a městská bytová politika ... 34
Technická správa bytů ... 34
Přidělování městských bytů a délka smluv ... 35
Výše nájemného v městských bytech ... 36

Dluhy na nájemném 36
Plány na rozšíření městského bytového fondu 37
Občané Moravské Třebové v Bytové nouzi 38
Cílové skupiny osob ohrožených ztrátou bydlení dle typologie *Ethos* 39
Kategorie Ethos – bez střechy 40
Kategorie Ethos – bez bytu 40
Kategorie Ethos – nevyhovující nebo nejisté bydlení 41
Místní ubytovací kapacity pro osoby ohrožené ztrátou bydlení 42
Městská ubytovna 43
Františkánský klášter 45
Další kapacity krizového bydlení 47
Kapacity bydlení nebo pobytové kapacity pro seniory 48
Další skupiny obyvatel ohrožené v Moravské Třebové a ORP bytovou nouzí a sociálním vyloučením 49
Místní romská populace 50
Lidé ohrožení příjmovou chudobou 52
Nezaměstnanost v Moravské Třebové a ORP 52
Příjemci dávek hmotné nouze 53
Lidé ohrožení dluhy a exekucemi 55
Dluhy na nájemném v městských bytech 58
Dluhové poradenství 58
Bezpečnostní problematika obecně 60
Školství ve vztahu k problematice sociálního vyloučení 64
Sociální služby 65
Komunikační strategie 66
Plánovaná opatření a potřeby v rámci transformace pobytových služeb a ústavní výchovy v Pardubickém kraji 68
Další použitá literatura a prameny 69
Další internetové stránky 71

Úvod

Následující zpráva předkládá výsledky výzkumu, realizovaného pracovníky Odboru pro sociální začleňování (Agentury) Úřadu vlády ČR v období od února do dubna 2018. Hlavním cílem výzkumu bylo zmapování problematiky bydlení na území města Moravské Třebové a vytvoření analytických podkladů pro tvorbu (případné) koncepce sociálního bydlení.

Na obecné úrovni se analýza věnuje rozboru nejvýznamnějších demografických ukazatelů (spojených s bydlením), popisu struktury bytového fondu ve městě a situace na zdejším realitním trhu. Pozornost studie je však upřena rovněž na identifikaci a popis skupin obyvatelstva ohrožených bytovou nouzí.

Kromě tématiky související s bydlením se práce základním způsobem dotýká i dalších oblastí, například problematiky nezaměstnanosti a dluhů, školství nebo rozšíření socio-patologických jevů._Obecně pak usiluje o celkový odhad počtu obyvatel města ohrožených chudobou a sociálním vyloučením.

Předkládaný dokument má posloužit jako základní materiál pro práci města Moravská Třebová a jeho partnerů z LP na tvorbě případné koncepce sociálního bydlení, jako podklad pro projektové aktivity a systémová opatření zaměřená na sociální a bytovou politiku, a zároveň poslouží jako vodítko pro další analytickou práci Agentury a pro interní evaluaci výsledků vlastní činnosti. **Zájemcům by tedy měla analýza posloužit jako materiál pro základní orientaci v tématu a vytvořit tak prostor pro další kvalifikovanou diskusi v pracovních skupinách.**

Definice základních pojmů

Sociální vyloučení

Agentura pro sociální začleňování je odborem úřadu vlády ČR, který byl pověřen řešením problematiky sociálního vyloučení. Pod pojmem sociální vyloučení přitom chápeme proces vylučování lidí nebo skupin na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Vyloučení se projevuje na mnoha úrovních, např. sociální, prostorové, kulturní či symbolické a přesahuje tak pouhou ekonomickou či materiální stránku problému. Sociálně vyloučení mají ztížený přístup ke zdrojům či statkům běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování. Se sociálním vyloučením je často spojena určitá míra stigmatizace ze strany většinové společnosti, která může izolaci ještě prohlubovat.

Sociální vyloučení se vyznačuje četnými indikátory či charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Mezi obvyklé indikátory řadíme dlouhodobou nezaměstnanost, závislost na sociálním systému, nízkou kvalitu a nejistotu v bydlení, ztížený nebo nemotivovaný přístup ke společnému vzdělávání, vysokou míru zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a zvýšenou míru migrace. Jednotlivé ukazatele samy o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti. Sociálně vyloučení se potýkají s několika zásadními existenčními problémy zároveň, a jejich řešení je v dané situaci natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře.

Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o sociálně vyloučené lokalitě (SVL). Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou schvalované zákony a směrnice, postupy institucí, tržní mechanismy a stanoviska společnosti, i faktory vnitřní, mezi které se řadí životní styl samotných sociálně vyloučených, který se často mezigeneračně reprodukuje.
Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná převážně o etnicitu romskou. Je však potřeba podotknout, že pojem sociální vyloučení neslouží jako synonymum pro Romy, ani pro později nadužívané eufemismy typu „nepřizpůsobivý“. Výše uvedená definice sociálního vyloučení jasně ukazuje, že stav vyloučení může postihnout kohokoliv, nehledě na etnickou příslušnost a tomu v současné době také odpovídá zacílení intervencí Agentury pro sociální začleňování.

Sociální bydlení

Sociální bydlení můžeme definovat jako standardní nájemní bydlení, kde se díky veřejné podpoře výše nájemného nachází pod tržní úrovní nájemného, a které cílí na skupiny, jež by si z důvodu svého příjmu, zdravotní nebo sociální situace nemohly pořídit bydlení na volném trhu. Zároveň s tím bývá obvykle doprovázeno asistencí či sociální službou, která má za cíl rozšiřovat a prohlubovat kompetence klientů k samostatnému bydlení a poskytovat jim potřebnou podporu při řešení obtížných životních situací, ačkoliv doprovodná služba nebývá u sociálního bydlení vždy nutnou podmínkou.

V České republice pro chápání pojmu sociální bydlení můžeme vyjít ze strategického vládního dokumentu *Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015-2025* (MPSV, 2015).

Bytová nouze

Pro definování sociálního bydlení v České republice je klíčový pojem bytové nouze, který vychází z typologie ETHOS, užívané pro definování bezdomovectví a vyloučení z bydlení v evropském kontextu. Typologie ETHOS rozlišuje čtyři kategorie: kategorie bez střechy a bez bytu, což jsou formy bezdomovectví a dále dvě formy vyloučení z bydlení: nejisté bydlení a nevyhovující bydlení (viz str. 42 - 44). V této práci rozšiřujeme definici zmíněné typologie také o příjmové hledisko, kdy bytová nouze zahrnuje také domácnosti vynakládající na bydlení nepřiměřeně vysokou část svých příjmů, více než 40 %, kdy zbylé příjmy nepřesahují 1,6. násobek životního minima.

Pro odhady počtu osob v bytové nouzi v Moravské Třebové tedy používáme kombinaci několika typů statistických údajů doplněných o poznatky z kvalitativního šetření. Podrobné odhady jsou uvedeny na stranách 41 – 50.

Metodologie

Předkládaná práce kombinuje kvalitativní a kvantitativní výzkumné metody a pracuje jak s „tvrdými" faktografickými, historickými a statistickými daty, tak i s osobními a profesními postřehy, zkušenostmi a hodnocením oslovených místních aktérů či respondentů. V rámci výzkumu byly použity následující metody:

- **„Desk research",** neboli sekundární analýza dat, která slouží k vyhodnocování informací z datových matic vytvořených pro potřeby výzkumu, z odborných studií a textů, úředních a městských dokumentů či archivních pramenů. Většina potřebných materiálů byla poskytnuta zaměstnanci Městského úřadu Moravská Třebová (dále jen MěÚ), jiných organizačních složek města a Úřadu práce, kteří po dobu šetření poskytovali výzkumníkům nezbytnou součinnost. Další údaje či dokumenty jsme získali od pracovníků neziskových organizací, ze statistik Českého statistického úřadu (dále jen ČSÚ), od zaměstnanců Agentury nebo z veřejně dostupných internetových zdrojů. Kromě specifických datových matic, vytvořených dle našeho zadání, jsme pracovali s následujícími dokumenty:

Název dokumentu	Vydavatel (autor)	Rok vydání
Akční plán rozvoje území správního obvodu obce s rozšířenou působností Moravská Třebová	ORP Moravská Třebová	2015
Akční plán rozvoje města Moravská Třebová	MěÚ Moravská Třebová/ AQE advisors, a. s.	2008
Analytická část MAP pro území ORP Moravská Třebová do roku 2023	MAS Moravskotřebovsko a Jevíčsko o.p.s.	2017
Demografická analýza ORP Moravská Třebová – bakalářská práce	Jakub Kolář - Mendelova Univerzita v Brně/Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií	2015
Komunitní plán zdraví a kvality života Moravská Třebová 2018 - 2019	MěÚ Moravská Třebová	2018
Koncepce prevence kriminality města Moravská Třebová 2017 – 2020	OSVZ MěÚ Moravská Třebová	2017
Kronika města Moravská Třebová	MNV/MěÚ Moravská Třebová	1952 - 2017
Plán aktivit Centra volného času na období	CVČ MěÚ Moravská Třebová	2016
Socio-ekonomická analýza jako podklad pro tvorbu Strategického plánu rozvoje města	Berman Group/Město Moravská Třebová	2018
Strategie integrace příslušníků sociálně vyloučených romských lokalit v Pardubickém kraji 2016 – 2020	Pardubický kraj	2016
Strategie území správního obvodu ORP Moravská Třebová v oblasti předškolní výchovy a základního vzdělávání, sociálních služeb, odpadového	ORP Moravská Třebová	2015

hospodářství, zaměstnanosti a podpory podnikání		
Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Moravské Třebové 2016 – 2018	OSVZ MěÚ Moravská Třebová	2016
Transformace regionu po roce 1989 na příkladu SO ORP Moravská Třebová na příkladu ORP Moravská Třebová se zaměřením na zpracovatelský průmysl - bakalářská práce	Václav Dokoupil – Geografický Ustav Přírodovědecké Fakulty MUNI Brno	2015
Výroční zpráva MěÚ Moravská Třebová	MěÚ Moravská Třebová	2005 - 2017
Vývoj osídlení v Moravské Třebové	Miroslav Trnka - Katedra geografie Přírodovědecké fakulty UPOL Olomouc	2010
Žádost o přidělení bytu	Odbor majetku města a komunálního hospodářství MěÚ Moravská Třebová	2015
Zpráva o stavu romské menšiny v kraji v roce 2016	Pardubický kraj	2017

Tabulka 1 - Seznam použitých dokumentů

- **Hloubkové strukturované nebo polo-strukturované rozhovory** probíhaly s tzv. institucionálními aktéry[1], tedy se zástupci institucí, organizací, či firem, jež se problematikou bydlení přímo zabývají, nebo se jich alespoň nějakým způsobem dotýká. Celkem proběhlo několik desítek rozhovorů v délce 30 – 160 minut, kterých se účastnilo přibližně 40 systémových aktérů. Oslovení aktéři jsou shrnuti v tabulce 2.

Oslovená instituce	Počet oslovených pracovníků
- Městský úřad Moravská Třebová	- 11
- Bonanza Vendolí o.p.s.	- 4
- Charita Moravská Třebová	- 3
- Technické služby Moravská Třebová s.r.o.	- 2
- Centrum volného času (organizační složka MěÚ Moravská Třebová)	- 2
- Řeholní dům menších bratří v Moravské Třebové	- 2
- Laxus z. ú.	- 2
- Úřad práce – KoP Moravská Třebová	- 2
- Bytová komise města Moravská Třebová	- 1
- Dětský domov Moravská Třebová	- 1

[1] Institucionální aktéři jsou dále v textu označováni rovněž jako *systémoví aktéři* nebo jen *aktéři*.

-	Základní škola „Křižovatka“ Čs. Armády Mor. Třebová	-	1
-	MAS Moravskotřebovsko a Jevíčsko o.p.s.	-	2
-	Agentura pro sociální začleňování	-	4
-	Další aktéři	-	4

Tabulka 2 - Pracovníci institucí, se kterými proběhl strukturovaný rozhovor

- **Polo-strukturované rozhovory,** které probíhaly s osobami ohroženými sociálním vyloučením nebo s osobami, kterých se tato problematika bezprostředně dotýká.
- **Pozorování a mapování v terénu,** v identifikovaných lokalitách či domácnostech, nebo ve vytipovaných lokacích na území města. Mapování probíhalo buď samostatně nebo v doprovodu zaměstnanců MěÚ Moravská Třebová či jiných osob.
- **Doplňkové rozhovory realizované elektronickou poštou nebo telefonicky**
- **Zpracování a interpretace dat** pomocí programů MS Excel a ARCGIS

Standardy výzkumné práce a práce s informacemi

Veškeré informace použité v této studii byly získány se souhlasem participantů a s vědomím účelu, k němuž budou využity. Data jsou zpracovávána anonymně a osobní sdělení jsou v textu označena písemnou zkratkou. Rovněž statistická data jsou uváděna v agregované podobě tak, aby byla zachována ochrana osobních údajů dotčených osob. **Účastníci kvalitativního šetření jsou ve zprávě označeni jako participanti či aktéři, jsou očíslování a u jednotlivých výpovědí zůstává vyjádřeno pohlaví (participantka/participant)**.

Jednotlivá tvrzení a výzkumné závěry v této zprávě vznikaly převážně komparací kvalitativních dat získaných přímo v terénu se statistickými údaji od institucí. Pokud se k danému tvrzení nepodařilo získat potřebné statistické údaje, ověřování pravdivosti probíhalo metodu tzv. *triangulace*, tedy potvrzením informace minimálně ze tří na sobě nezávislých zdrojů, případně i *triangulací výzkumných metod*. Některé číselné údaje, se kterými v textu pracujeme, se nepodařilo stoprocentně ověřit, a proto je uvádíme jako kvalifikované odhady v určitém rozmezí nebo s předpokládanou odchylkou.

Vzhledem k časovému rozpětí výzkumu (únor až duben 2018), je nutné vzít v úvahu, že se některé uváděné údaje mohou mírně lišit od aktuálního stavu v době finalizace analýzy.

Etický kodex

Při své práci se výzkumníci ASZ řídí ***Etickým kodexem výzkumníků Agentury pro sociální začleňování***, který ukotvuje mimo jiné práci s citlivými daty či nestrannost vůči subjektům v terénu. Ve zprávách o výsledcích výzkumníci v ASZ jasně rozlišují mezi poznatky zjištěnými od participantů, svou interpretací těchto poznatků a jakýmikoliv doporučeními na nich založenými. Použití tohoto kodexu mj.

znamená, že v šetření není narušeno soukromí a důstojnost participantů, participanti byli vždy informováni o smyslu výzkumu a v případě nahrávání požádáni o jeho svolení.

Vazba studie na existující klíčové dokumenty a analýzy

Jak bylo řečeno v kapitole o metodologii, na počátku výzkumné práce jsme prostudovali již existující informační zdroje a materiály vztahující se (nejen) k problematice bydlení v Moravské Třebové. Mezi klíčové materiály patřily hlavně strategické dokumenty nebo vybrané analýzy zpracované pro město či pro území správního obvodu ORP Moravská Třebová, identifikující nedostatečné kapacity k bydlení jako bariéry rozvoje města nebo materiály, jež specificky identifikovaly nedostatek bydlení pro různě znevýhodněné cílové skupiny. Našim záměrem přitom bylo zmapovat a propojit všechny dosavadní snahy o definování problému a případné návrhy opatření, které město nebo jeho občané či partneři v poslední době učinili a na tyto závěry a zjištění upozornit a případně i navázat. Obecně lze říci, že **studované materiály ne vždy vykazovaly shodu v plánovaných nebo navrhovaných opatřeních**. O sociálním bydlení se v nich potom hovoří hlavně v souvislosti s cílovými skupinami seniorů, OZP nebo mládeže opouštějící dětské domovy či jiná ústavní zařízení. Ostatní sociálně znevýhodněné skupiny jsou zmiňovány spíše jako bezpečnostní riziko a konkrétní opatření (s plánovanými kroky realizace) v oblasti bydlení pro ně dosud nebyla (mimo rozšíření kapacity ubytovny) navržena.

Akční plán rozvoje města Moravská Třebová 2007 – 2020 (Město Moravská Třebová, 2016) rozvíjel v roce 2007 (v oblasti bydlení) velkorysé plány: *„Územní plán počítá **s prodejem vytipovaných lokalit soukromým subjektům k individuální výstavbě rodinných domů** spolu s **podporou vstupu developerské společnosti, která by zajistila výstavbu nových moderních bytů v rezidentní čtvrti „Jihozápad**“. Vzhledem k částečné panelákové zástavbě města je vhodné současnou nabídku trhu s nemovitostmi **posílit o moderní malometrážní byty pro mladé rodiny i komfortní byty s velkou rozlohou**.“*[2] Výstavba v tehdejší době plánovaných moderních bytů v rezidenční čtvrti však doposud realizována nebyla.

Akční plán rozvoje území správního obvodu obce s rozšířenou působností Moravská Třebová (Město Moravská Třebová, 2016) uvádí pro oblast bydlení v rámci tzv. zásobníku rozvojových aktivit následující: ***Zřízení domova se zvláštním režimem transformací jednoho oddělení domova pro seniory*** (bod 2.1), ***zajištění sociální služby „podpora samostatného bydlení“*** *pro OZP* (bod 3. 2.) nebo ***zřízení společného azylového domu pro matky s dětmi*** (bod 4.2.).

Profil města Moravská Třebová (Berman Group/Město Moravská Třebová, 2018) konstatuje nízkou úroveň výstavby v minulé dekádě a celkově menší atraktivitu města pro bydlení, která se projevuje i

[2] Město Moravská Třebová. *Akční plán rozvoje města Moravská Třebová 2007 – 2020*, 2016. S. 10

nižšími cenami za m² podlahové plochy v porovnání s okolními městy. Zároveň však akcentuje klesající úroveň migrace místních obyvatel za poslední 2 - 3 roky, která zřejmě souvisí se zlepšující se ekonomickou situací a částečně i s nižšími cenami nemovitostí a pozemků. Mezi konkrétními nedostatky jsou zmiňovány **chybějící tzv. startovací byty**, nebo **byty pro mládež z dětských domovů a ústavů** a rovněž **riziko nárůstu počtu bezdomovců** v případě, že **otec Šebestián skončí** s ubytováváním osob v bytové nouzi na farnosti.

Průzkum spokojenosti obyvatel (Berman Group/Město Moravská Třebová, 2018) se zaměřoval přímo na názory občanů. Ti v oblasti bydlení upozorňovali hlavně na to, že „***kvůli nedostatku kvalitních pracovních míst nebo třeba nízké podpoře v oblasti bydlení pro mladé rodiny z města hodně občanů v tomto věku odchází***." Z hlediska navrhovaných opatření pak zaznívalo od téměř čtvrtiny respondentů průzkumu, že je **potřeba věnovat pozornost dostupnosti bydlení obecně**, specificky potom **chybějícím startovacím bytů pro mladé.**

Průzkum podnikatelského prostředí (Berman Group/Město Moravská Třebová, 2018) byl realizován mezi zástupci firem působících v Moravské Třebové. Mezi hlavními tématy se v průzkumu objevoval **nedostatek kvalifikované pracovní síly ve městě**, způsobený kromě struktury vzdělávacích institucí také **odchodem vzdělanější části populace**. Proto byly zmiňovány i náměty na jejich možné udržení ve městě, například skrze **poskytování startovacích bytů nebo pozemků pro výstavbu rodinných domů**. Podnikatelé také zmiňovali **nedostatečné ubytovací kapacity pro sezónní dělníky**.

Komunitní plán zdraví a kvality života Moravská Třebová 2018 – 2019 (NSZM/Město Moravská Třebová, 2017) uvádí v bodě A. 1. 1. **podporu výstavby rodinných domů mladými lidmi v lokalitách *Strážnického 2* a *Udánský kopec***, kde město připravuje stavební parcely k prodeji a dále v bodě B. 1. 1. V rámci tzv. zásobníku projektů vizi ***Samostatného bydlení pro zdravotně znevýhodněné občany*** za případné spolupráce s Charitou a MAS Moravskotřebovsko a Jevíčsko o.p.s. (tento projekt zatím pouze ve stádiu návrhu).

Koncepce prevence kriminality Moravské Třebové 2017 – 2020 (Město Moravská Třebová, 2016) v tzv. SWOT analýze upozorňuje na **absenci startovacích bytů pro mládež z dětských domovů a ústavů** jako na jednu z rizikových oblastí sociální problematiky. V rámci opatření jsou pak navrhovány ***začlenění prevence do urbanistického plánu města*** a (bez větších podrobností) ***řešení problematiky osob bez přístřeší*** (rovněž bez větších podrobností).

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Moravské Třebové 2016 – 2018 (Město Moravská Třebová, 2016) uvádí plánovanou **rekonstrukci Domova pro seniory**, kvůli které se sice sníží jeho kapacita ze současných 200 lůžek na 154, nicméně vznikne dalších **23 lůžek v rámci připravované služby domova se zvláštním režimem a 2 lůžka pobytové odlehčovací služby**. **V oblasti služeb pro osoby sociálně vyloučené a osoby v obtížné situaci dokument konstatuje, že v současné době nejsou**

žádné dostupné a navrhuje proto do budoucna některá opatření, mezi jinými (v rámci bydlení – priorita 3. 1.) **rozšíření stávající kapacity ubytovny města**. Nutno podotknout, že ve stejnojmenném dokumentu pro období 2012 – 2015 bylo navrhováno zřízení nocležny pro osoby bez přístřeší, což se v současné verzi plánu již neobjevilo, aniž by byla nocležna v předchozím období zřízena.

Strategie komunitně vedeného místního rozvoje MAS Moravsko - třebovsko a Jevíčsko pro období 2014 – 2020 – příloha č. 1 finanční plán (MAS Moravskotřebovsko a Jevíčsko o.p.s.) konstatuje **nulový počet sociálních bytů v regionu** a plánuje proto v rámci programu IROP, PO 4, Ip 9d podpořit *Nárůst kapacity sociálních bytů*. **Konkrétně se má jednat o podporu výstavby až 11 sociálních bytů v celkem dvou objektech v Jevíčku.**

Základní sociodemografická charakteristika města

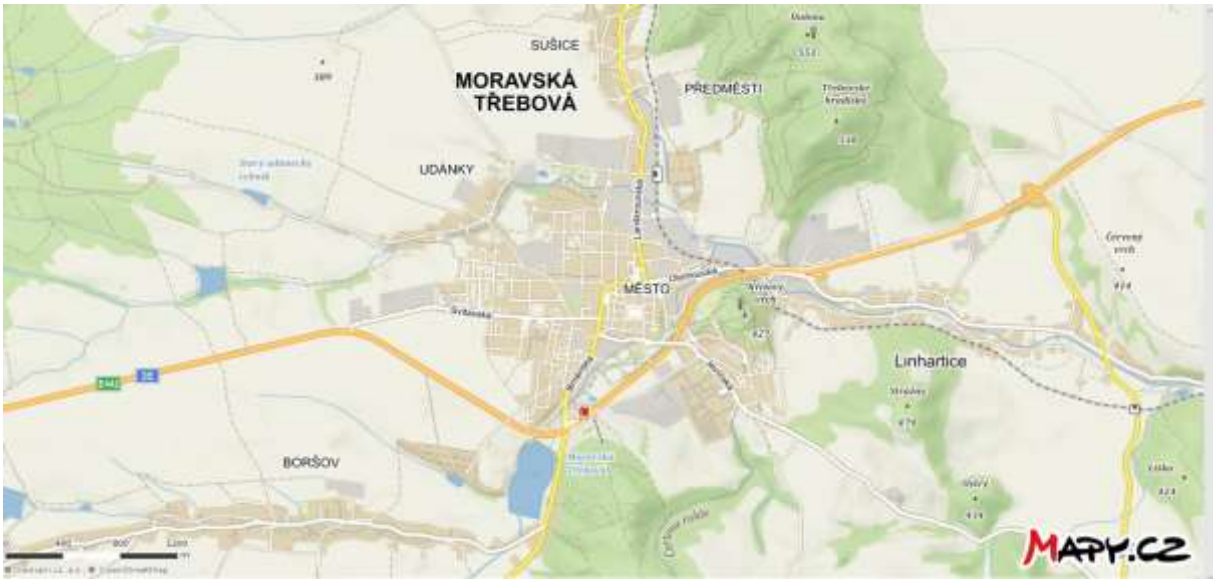

Mapa 1 – Moravská Třebová (Zdroj: www.mapy.cz)

Město Moravská Třebová se nachází ve východní části Pardubického kraje, přibližně 80 km jihovýchodně od krajského města Pardubic a v bezprostřední blízkosti hranic Olomouckého kraje. Je správním centrem ORP, které zahrnuje 33 obcí s celkovými 26 352 obyvateli[3], z toho k 31. 12. 2016 činil počet obyvatel samotného města 10 224 osob[4]. Moravská Třebová leží na regionální železniční trati spojující Českou Třebovou a Chornice a na důležité vnitrostátní silnici č. 442, vedoucí z Mohelnice do Hradce Králové.

V minulosti bylo město významným střediskem renesanční kultury, vzdělanosti a náboženského života. Později se díky rozvoji dopravy stalo rovněž centrem převážně textilního průmyslu a těžby nerostných surovin z okolí.

Město se nachází na území tzv. *Hřebečska*, které bylo až do druhé světové války největším německojazyčným ostrovem v českém vnitrozemí. Po roce 1945 byla většina tehdejších obyvatel odsunuta a v souvislosti s obnovou a dalším rozvojem průmyslu bylo město nově dosídleno českým obyvatelstvem nejdříve z vnitrozemí, později i ze vzdálenějších koutů republiky, včetně Slovenska. Okolní obce byly potom kolonizovány převážně rolníky, kteří se ujímali správy zemědělských usedlostí. Část nových kolonistů do regionu přicházela i v rámci tzv. reemigrace krajanů ze SSSR a dalších zemí[5]. Od 50. let dvacátého století hrály v hospodářském a společenském životě města důležitou roli významné státní podniky jako *Hedva, Kras, Prefa nebo Sandrik*, zaměstnávající většinu obyvatel a

[3] Český statistický úřad: *Počet obyvatel v ORP k 31. 12. 2016*. Moravská Třebová 25. dubna 2018. Dostupné online. [cit. 2018-04-25]
[4] Český statistický úřad: *Počet obyvatel v obcích k 31. 12. 2016*. Moravská Třebová 25. dubna 2018. Dostupné online. [cit. 2018-04-25]
[5] Viz. Např.: JIRKOVÁ, I.: *Osídlování Moravské Třebové v letech 1945 až 1947. Diplomová práce*, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, Katedra historie. Brno 2007.

zastřešující rovněž nezanedbatelný podíl bytové výstavby. V 60. letech pak vznikl spojením okolních zemědělských družstev *Státní statek Moravská Třebová,* jako největší zaměstnavatel pro zemědělské dělníky.

V rámci ekonomické transformace došlo v 90. letech k zásadní přeměně trhu práce a útlumu do té doby převažující textilní výroby. V současné době je ve městě dominantním odvětvím výroba a zpracování plastů pro automobilový průmysl, spojené především s firmou REHAU AUTOMOTIVE, s.r.o., nyní největším soukromým zaměstnavatelem ve městě, ale i s dalšími subjekty jako ATEK, s.r.o., TREBOPLAST, s.r.o. nebo ABNER, s.r.o. Významným průmyslovým sektorem je do dnešních dní rovněž zdejší tradice obrábění kovů, zastoupené například firmou TONER, s.r.o.

V souvislosti s poválečnou přeměnou skladby obyvatelstva a narušením přirozeného hospodářského vývoje, ale také s okrajovou polohou v rámci kraje a dalšími okolnostmi se město i celý region dlouhodobě potýká se strukturálními obtížemi spojenými s vysokou nezaměstnaností a souvisejícími negativními společenskými jevy. Od 90. let bylo správní území ORP Moravská Třebová (dříve v rámci okresu Svitavy) regionem se soustředěnou podporou státu, nicméně i přesto se až do dnešních dní v porovnání s krajskými statistikami potýká s vyšším výskytem některých sociálních problémů a patologických jevů. Kromě ekonomických a sociálních problémů se dle názorů některých místních aktérů moravskotřebovsko obecně vyrovnává s nepříliš zakořeněnou místní identitou a vztahem obyvatelstva k městu i regionu, což je dáno hlavně historickým vývojem.

Vzhledem k periferní poloze Moravské Třebové v rámci Pardubického kraje se místní občané vyrovnávají také s dostupností a vztahem ke krajské metropoli, protože přirozeným spádovým centrem je pro ně často spíše Olomouc. „*Pro třebováky je krajský město spíš Olomouc. Mají tam doktory, jezdí tam za kulturou i za nákupy a je to pro vlastně podstatně blíž, než do Pardubic*.[6]“

Z výše uvedených důvodů odsud průběžně odcházejí hlavně mladší a kvalifikovanější obyvatelé, kteří se usazují ve větších městech, kde je větší šance pro přiměřené pracovní uplatnění, kulturní a společenské vyžití, nebo tam, kde jsou možnosti vhodného bydlení odpovídající platovým podmínkám. Problémy s přiměřeným uplatněním však mají i někteří příslušníci střední a starší generace, především pak ženy, které dříve pracovaly v dominantní textilní výrobě, jež z velké části zanikla.

Vybrané aspekty bytové problematiky v Moravské Třebové

V této kapitole se věnujeme rozboru nejvýznamnějších demografických ukazatelů (spojených s bydlením), popisu struktury bytového fondu ve městě a situaci na zdejším realitním trhu. Tyto obecné informace by žádná koncepce bydlení, včetně bydlení sociálního, neměla postrádat. Kromě souhrnného popisu totiž zahrnují také identifikaci potenciálních rizik spojených s bytovou problematikou obecně a vytipování možných místních kapacit pro jejich řešení nebo zmírnění. Jakékoliv problémy spojené

[6] Osobní sdělení respondenta 1. Vlastní terénní záznamy.

s bydlením, které se týkají majoritní populace, totiž dopadají na skupiny osob ohrožené sociálním vyloučením mnohdy ještě s daleko větší intenzitou než na skupiny ostatní.

Pro svá zjištění v kapitole jsme čerpali data a informace z různých zdrojů, například i ze statistik ČSÚ, který shromažďuje údaje z posledního *Sčítání lidu, domů a bytů* (dále jen SLDB) z roku 2011. Vzhledem k tomu, že od zmíněného sčítání již uplynulo téměř sedm let, může se aktuální stav od zjištění SLDB 2011 v lecčem odlišovat. Pokud jsme tedy vycházeli ze zmíněného sčítání, vždy jsme se pokoušeli výpočty aktualizovat pomocí jiných zdrojů dat, nebo dalších údajů ČSÚ (který čerpá svá zjištění i z jiných zdrojů než ze SLDB). Pokud doplňující data k dispozici nebyla, stanovili jsme buď pravděpodobnou odchylku anebo jsme uváděné údaje z roku 2011 použili jako ilustraci trendu určitého vývoje a jako odrazový můstek pro další analytickou práci.

Demografický vývoj ve vztahu k problematice bydlení

V současné době je patrné propojení vývoje řady demografických ukazatelů s problematikou bydlení, například snižování počtu obyvatel Moravské Třebové i v souvislosti s kapacitami bytového fondu na území města, ale i dalšími faktory.

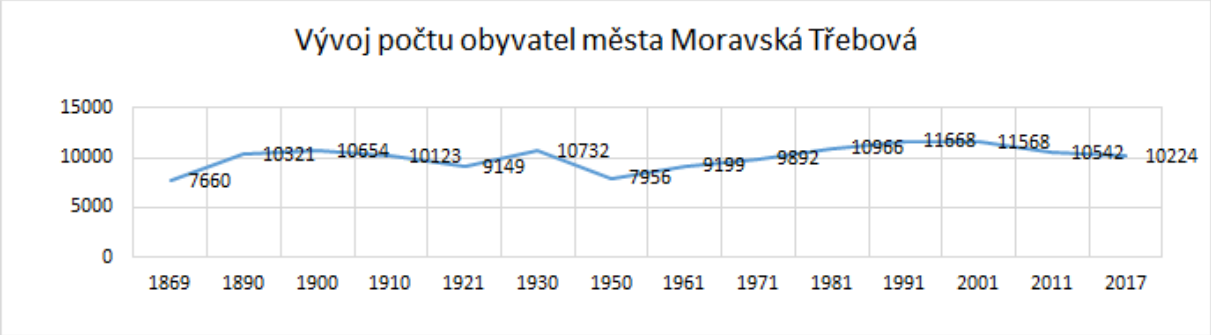

Graf 1 - Vývoj počtu obyvatel města Moravská Třebová (Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování)

Po celé období, kdy se od druhé poloviny 19. století začalo se systematickým sčítáním lidu, oscilovala populace Moravské Třebové okolo počtu 10 000 obyvatel. K významnějším výkyvům došlo po první, ale hlavně po druhé světové válce, kdy byla drtivá většina obyvatel německé národnosti odsunuta a město bylo dosídleno nejdříve osadníky z vnitrozemí a později i ze vzdálenějších koutů republiky, včetně Romů ze Slovenska. Již v 80. letech, tak počet obyvatel dosáhl předválečné úrovně a v souvislosti s rozvojem převážně textilního průmyslu a bytové výstavby nadále stoupal zhruba až do roku 1991, kdy dosáhl svého vrcholu. Následně došlo v roce 1992 k prudšímu poklesu v souvislosti s odtržením obcí Gruna, Malíkov a Radkov a od roku 1993 potom stav obyvatel klesá průběžně.

Kvůli setrvalému poklesu je současný stav obyvatel srovnatelný přibližně s polovinou 70. let (patrné z grafu 1), ale paradoxně například i s rokem 1890. Hlavním faktorem, který se podílí na klesajícím počtu obyvatel je jejich stěhování z města (viz graf 2), které (spolu s vyšší mírou úmrtnosti ve srovnání s porodností) mírně, ale v současné době již setrvale, převyšuje přírůstek. Příčiny

současného odlivu obyvatel jsou stejné jako v jiných obdobně velkých městech. Jedná se o **nedostatek atraktivních pracovních příležitostí, možností studia nebo sportovního či kulturního vyžití**. V případě Moravské Třebové může být jedním z důvodů rovněž i nedostatek nových bytů adekvátních parametrů, bytů v atraktivních lokalitách či (cenově dostupných) pozemků k výstavbě. Navzdory současné ekonomické prosperitě a tedy i nižší nezaměstnanosti, lidé z města i nadále odcházejí, protože řadě z nich nevyhovuje struktura pracovního trhu, který se stále orientuje převážně na mužské dělnické profese, nebo nekvalifikovaná pracovní místa. Lze také říci, že část lidí do Moravské Třebové za prací dojíždí, ale nebydlí tu. Přesto, že dočasný odchod části obyvatel kvůli práci a škole bývá ve všech menších městech běžný, dle oslovených aktérů je v Moravské Třebové problém, že se jich do města později vrací jen minimum, což dále posiluje negativní migrační saldo.

V letech 2012 – 2016 ubývalo městu průměrně 78 obyvatel ročně (celkem 388). Z toho se v průměru 223 z nich ročně vystěhovalo (celkem 1117). Počet vystěhovalých převyšoval za posledních 5 let přistěhovalé o 211[7].

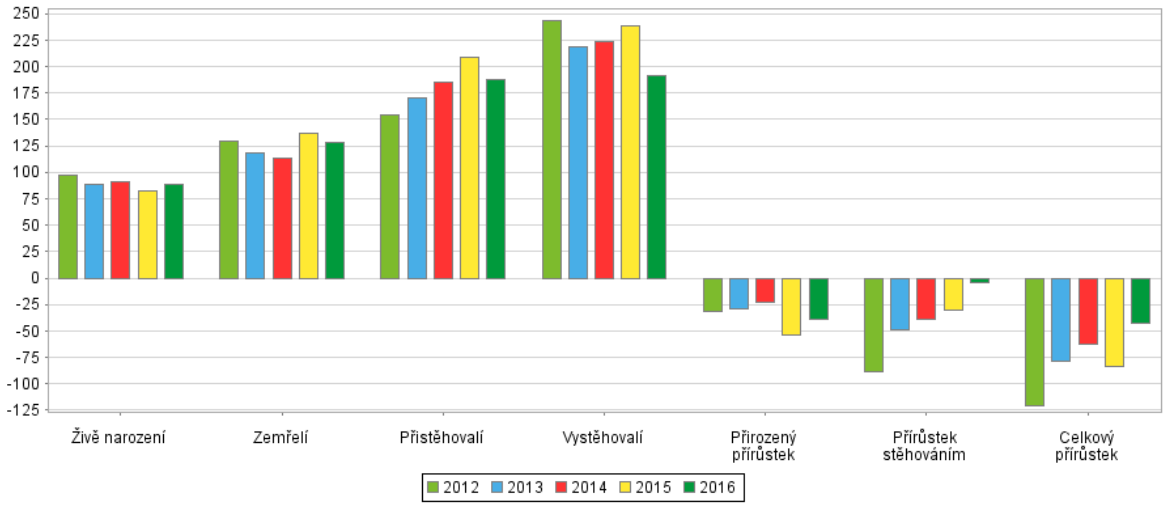

Graf 2 - Úbytek a přírůstek obyvatel v Moravské Třebové v letech 2012 – 2016 (Zdroj: ČSÚ)

Kromě celkového úbytku obyvatel se také zvyšuje průměrný věk a narůstá počet obyvatel nad 65 let. Těch, oproti stavu před 10 lety, v **Moravské Třebové přibylo až o 34 %** (z 1615 v roce 2006 na předloňských 2154).

[7] Vzhledem k legislativní ochraně osobních údajů se nám bohužel nepodařilo zajistit o migraci obyvatel podrobnější a přesnější informace, například věk nebo místo, kam se lidé stěhovali, protože příslušný odbor MěÚ nám je nemohl poskytnout.

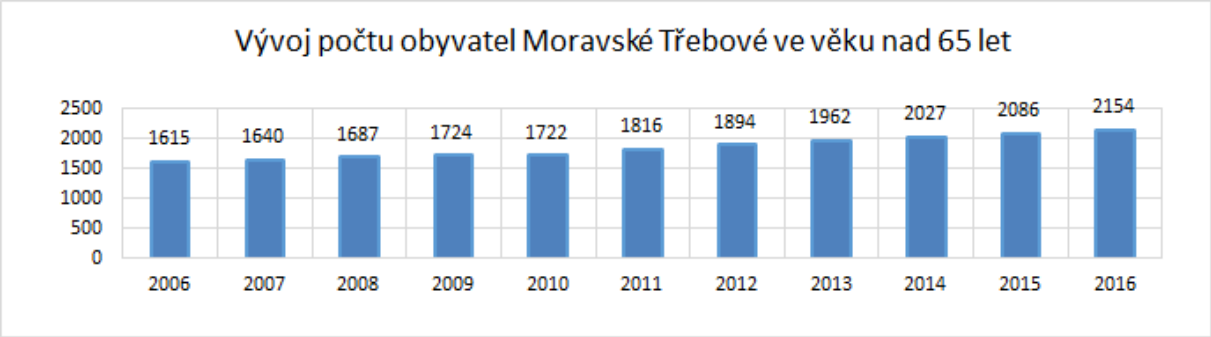

Graf 3 - Vývoj počtu obyvatel Moravské Třebové ve věku nad 65 let (Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování)

Zároveň rapidně ubývá obyvatelstva v produktivním věku, za posledních 10 let o více než 1270 lidí (cca 16 %). Problémem tedy není jen odliv mladší a vzdělanější populace, ale úbytek téměř všech skupin obyvatelstva, které se podílejí na ekonomické produktivitě. To může do budoucna způsobovat značné problémy i místnímu podnikatelskému sektoru a zvyšovat poptávku po sezónní nebo zahraniční pracovní síle.

Odliv obyvatel je patrný především u mladších lidí s vyšší kvalifikací, kteří pokračovali v návazném studiu v některém z větších měst a již tam zůstali. Naopak mládež z řad sociálně slabších, která nemá zkušenost se studiem mimo obec buď vůbec žádnou, nebo jen krátkodobou, ve městě častěji zůstává, protože nemá k odchodu tolik příležitostí, ekonomického kapitálu ani sociálních kontaktů v jiných městech.

Graf 4 - Vývoj počtu obyvatel Moravské Třebové v produktivním věku (Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování)

Ve stejném období (2006 – 2016) se zvýšil také průměrný věk občanů Moravské Třebové, a to z**e 40,1 na 43,7, tedy celkem o 3,6 roku.**

Co do počtu živě narozených dětí, má vývoj v posledních deseti letech rovněž spíše sestupnou tendenci, nicméně jednotlivé roky se mezi sebou vyznačují poměrně velkým rozpětím. V poslední době počet narozených osciluje zhruba **mezi 89 – 97 dětmi ročně**.

Do budoucna se přitom očekává pokračování úbytku obyvatel. Dle základní demografické prognózy realizované v rámci přípravy podkladů pro strategický plán města je odhadováno, že do roku 2030

ubyde obcím ORP přirozenou cestou dalších 1500 obyvatel, přičemž do tohoto odhadu není započítána migrace, která celkové číslo ještě zvýší[8].

Přírůstek a úbytek obyvatel v dalších obcích ORP

Podobný vývoj lze vysledovat i ve většině ostatních obcí ORP Moravská Třebová, které se rovněž potýkají se stěhováním obyvatel, rostoucím počtem starších lidí a tedy i s nárůstem průměrného věku. Ve sledovaném období 2006 – 2016 proto došlo k celkovému poklesu počtu obyvatel o 894 lidí (bez započtení údajů za město Moravská Třebová). Některé ukazatele demografického vývoje se však mezi jednotlivými obcemi liší.

Celkový počet obyvatel ORP klesá přibližně od roku 2000. **U vybraných obcí však naopak více či méně pozvolna roste**. Jedná se například o Linhartice, Grunu, Rychnov na Moravě, Slatinu či Staré Město a další. Nejvíce je tento trend patrný v obci **Kunčina, kam se za posledních 10 let přistěhovalo 358 nových obyvatel** (celkový přírůstek byl však jen 155) a rovněž v nevelké obci **Útěchov, kam se přistěhovalo 117 lidí a počet obyvatel obce se díky tomu zvedl o celých 26** %. Zmíněné obce s pozitivním saldem představují relativně atraktivní místa k životu s dostupnými pracovními příležitostmi (buď přímo v místě nebo v nedaleké Moravské Třebové či Svitavách) a rovněž s dostupnými možnostmi vlastnického bydlení. Přírůstek některých okolních obcí tak nejspíš vznikal částečně na úkor Moravské Třebové. Jak totiž ukazuje mapa 2, **nejvyšší úbytek obyvatel v absolutních číslech zaznamenalo právě město Moravská Třebová a** naopak největší přírůstek 155 obyvatel zaznamenala sousední obec Kunčina, kde bylo mezi lety 2005 – 2016 dokončeno 70 nových bytů, převážně v rodinných domech, dále Útěchov s 67 novými obyvateli a 27 novými byty, Linhartice s přírůstkem 65 lidí a 36 novými byty nebo Chornice s 41 novými obyvateli a 19 byty. Je také potřeba zmínit, že většina obcí s přírůstkem obyvatel a související výstavbou je zároveň obcemi s velmi vysokou mírou dojížďky za prací do Moravské Třebové (ve srovnání s okolními obcemi).

Poslední výstavba bytových domů v regionu proběhla v letech 2008 v Dlouhé Loučce, kde tímto způsobem vzniklo 16 nových bytů a v roce 2013 v Chornicích, kde bylo kolaudováno 12 bytů.

[8] Berman Group. *Profil města: Socioekonomická analýza jako podklad pro tvorbu strategického plánu města* [online]. 2018 [cit. 2018-04-09]. S. 20.

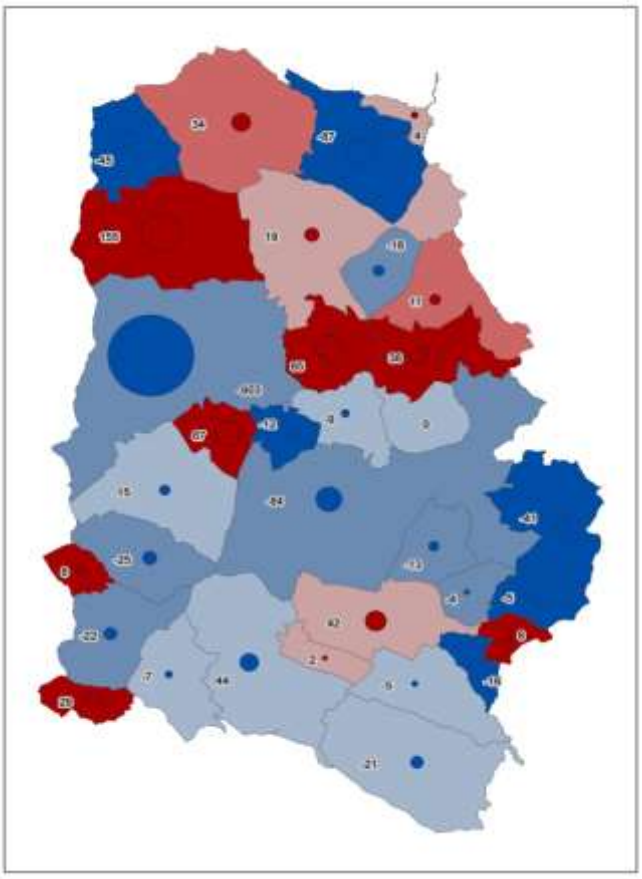

Mapa 2 - Přírůstek a úbytek obyvatel obcí ORP Moravská Třebová v letech 2006 – 2016 (Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování, červená barva značí přírůstek, modrá úbytek obyvatel)

Bytový fond v Moravské Třebové

Na území obce se nachází přibližně **4750 bytů, z tohoto počtu je asi 570, tedy** přibližně **12 % bytů neobydlených**. Část z nich (cca 9 %) je využívána pro rekreaci, jinak se ovšem jedná vesměs o domy neobyvatelné, domy a byty s nevyjasněným vlastnictvím nebo dědictvím, domy v exekuci, domy a byty kde majitelé teprve čekají na nejvhodnější využití atd.

Obecně lze říci, že počet nevyužívaných, částečně využívaných či prázdných bytů v Moravské Třebové průběžně narůstá, a to jak v bytových, tak i v rodinných domech. Zatímco v **roce 1991 tvořily neobydlené byty jen asi 5,8 % z celkového fondu, nyní je to již zmíněných 12 %**. K nárůstu však došlo také u celkového množství **neobydlených domů,** mezi lety **1991 – 2016 až o třetinu. Většina přibývajících neobydlených domů je domů rodinných, jež buď slouží k rekreaci, nebo jsou prostě prázdné**.

Dle výpovědí některých místních aktérů je řada bytů prázdných, přestože by mohly sloužit jako nájemní byty. Jejich majitelé je však nepronajímají cíleně, buď protože je do budoucna nechávají prázdné pro další rodinné příslušníky, nebo mají s pronajímáním špatné zkušenosti a je pro ně výhodnější nechávat byty prázdné. To zřejmě souvisí i s celkově nižšími cenami nájmů ve městě a nižší kupní silou místních

obyvatel. Příjmy z nájemného zde totiž pro majitele nepředstavují takový zisk, aby kvůli nim investovali do úprav bytů pro případné nájemníky, nebo aby jim pokryly ztráty a škody způsobené nájemníky nesolventními. Dle vyjádření některých aktérů je však nájemné je s ohledem na kupní sílu a velikost města i tak neúměrně vysoké.

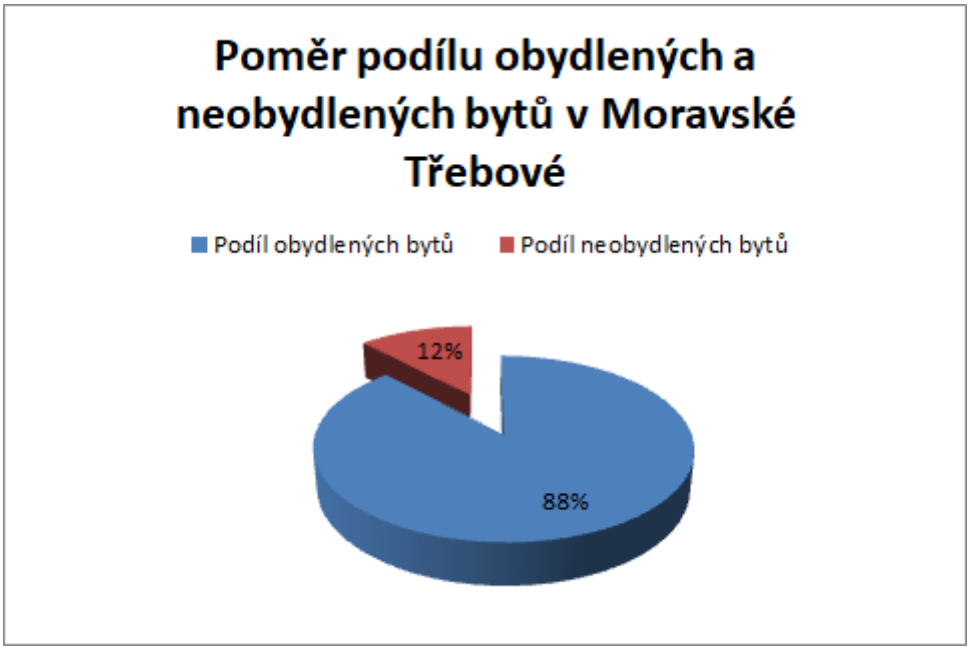

Graf 5 - Poměr počtu obydlených a neobydlených bytů v Moravské Třebové (Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování)

Obsazenost bytů v Moravské Třebové

Z hlediska bytové problematiky souvisí s klesajícím počtem obyvatel, kromě zvýšeného počtu prázdných bytů, také **rostoucí počet jednočlenných domácností. Zatímco v roce 1991 jich bylo 783, v roce 2011 už to bylo 1370 domácností, tedy více než 31 % všech domácností. Počet jednočlenných domácností se za zmíněných 20 let zvýšil o 587 bytových jednotek a v současné době má nejvyšší procentuální zastoupení ze všech kategorií domácností (dle počtu bydlících).** Pokud vezmeme v úvahu **průměrný počet členů moravskotřebovské domácnosti, který činí v současné době asi 2,3 osoby,** představuje nárůst počtu jednočlenných domácností **snížení potenciálního počtu lidí, kteří zde mohli v roce 2011 bydlet asi o 760 lidí.** Navzdory růstu počtu bytů v posledních desetiletích je tak tento fakt jednou z hlavních příčin, **proč obyvatel města ubývá, přestože počet bytů průběžně narůstá**. Průměrný počet obyvatel v domácnosti, tedy tzv. obložnost bytů, se přitom snižuje i u dalších (vícečlenných) typů moravskotřebovských domácností[9]. **Průměrný počet členů moravskotřebovské domácnosti se od roku 1991 snížil ze zhruba 2,8 na současných cca 2,3[10].**

[9] Na druhou stranu však snižování tzv. obložnosti bytů, může být pro Moravská Třebová i příznivá zpráva, neboť představuje jeden z indikátorů postupného zvyšování standardů bydlení ve městě.
[10] Údaje ze SLDB 2011 doplněné o vlastní výpočty. Jedná se o podíl hospodařících domácností celkovým počtem obyvatel města.

Vysoký počet jednočlenných domácností je jednak důsledkem celkového stárnutí populace, tak i proměny životního stylu, který se posouvá více k individualismu. **Jako typického obyvatele jednočlenné domácnosti si můžeme představit ženu-vdovu v důchodovém věku, ale nezanedbatelný je jistě i počet domácností tzv. singles, tedy nezadaných, bezdětných nebo rozvedených jednotlivců v mladším a středním věku.**

Ze statistik ČSÚ také vyplynulo, že dle SLDB bylo v roce 2011 více než 300 bytů v rodinných domech obydleno pouze jednou osobou.

Kromě malé obsazenosti bytů v rámci celého města může tato situace přinášet těžkosti samotným obyvatelům takovýchto domácností, protože část z nich pravděpodobně jen těžko zvládá splácet vysoké úhrady za energie či údržbu domu. Jak totiž ukazuje graf č. 7, řada obyvatel jednočlenných domácností žije z různých důvodů i v poměrně rozsáhlých bytech. Je však potřeba zmínit, že i kvůli umístění velkého množství bytů v historickém jádru, je Moravská Třebová městem s vysokým podílem bytových jednotek s velkými rozměry, čímž se liší od některých jiných měst. Dle statistik ČSÚ například více než 71 % ze všech bytů ve městě disponovalo v roce 2011 třemi a více obytnými místnostmi.

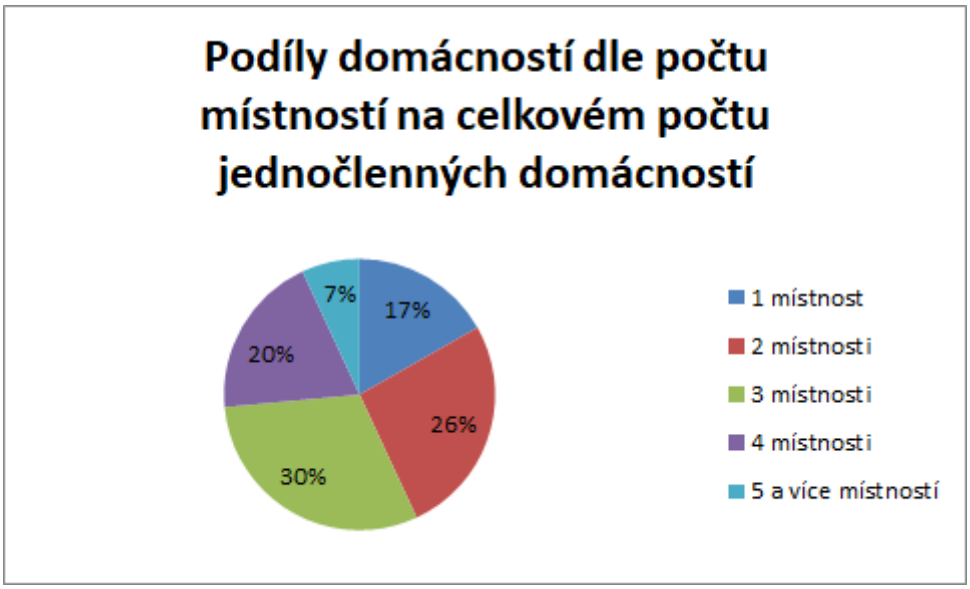

Graf 6 – Podíly domácností dle počtu místností na celkovém počtu jednočlenných domácností v Moravské Třebové dle SLDB 2011 (Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování)

Ze všech kategorií domácností jsou v Moravské Třebové jednočlenné nyní vůbec nejpočetnější a převyšují počtem dokonce i ty, které jsou obvykle považovány za standardní model rodinného soužití – tedy **domácnosti úplných rodin se závislými dětmi, kterých bylo v rámci SLDB 2011 napočítáno jen zhruba 19,1 %**[11] Poměrně vysoké procento domácností (téměř 30 %) tvoří i tzv. úplné rodiny bez dětí, obvykle manželské či partnerské páry žijící v jedné domácnosti, které jsou buď bezdětné, nebo už se jejich děti osamostatnily. Významné je i zastoupení neúplných rodin se závislými dětmi, tedy

[11] Vše o území: Moravská Třebová. *SLDB 2011* [online]. Český statistický úřad [cit. 2018-03-02]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz

domácností tzv. samoživitelů, kde obvykle v čele domácnosti stojí ženy. Ze statistik přitom vyplývá, že tato skupina obyvatelstva bývá vůbec nejohroženější chudobou a sociálním vyloučením. Těchto domácností bylo dle posledního SLDB **353 a tvořily tedy přibližně 8,1 % moravskotřebovských domácností.**

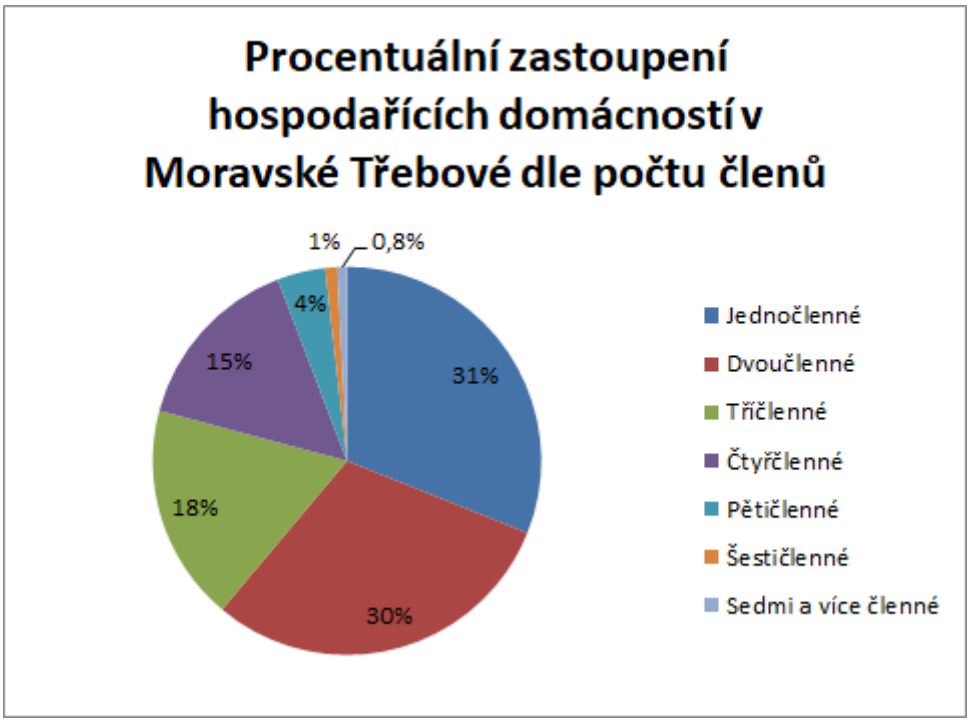

Graf 7 - Podíl počtu jednotlivých typů domácností (dle počtu členů) na bytovém fondu v Moravské Třebové (Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování)

Bytová výstavba po roce 1991

Celkový počet bytů v Moravské Třebové průběžně narůstá. Od roku 1991 se jejich počet zvýšil o téměř 12 %, z tehdejších 4259 na aktuálních cca 4750[12]. **To znamená, že v letech 1991 – 2016 bylo v Moravské Třebové postaveno, přestavěno nebo zrekonstruováno minimálně 490 bytů**. Jednalo se však hlavně o individuální výstavbu nebo developerské projekty menšího rozsahu. Velká část nových bytů vznikla rekonstrukcemi či přestavbami stávajících objektů. Ze sledovaných období je například možné zmínit, že v letech 1997 – 2016 přibylo v Moravské Třebové 269 nových bytů. Stavební boom (převážně rodinných domů), který se ve městě odehrával od poloviny devadesátých let zhruba do roku 2002, se později v podstatě zastavil a v posledním období, v letech 2012 – 2016, vzniklo už dokonce jen 32 nových bytů. Poslední nové bytové domy byly v Moravské Třebové postaveny v roce 1999 na ulici *Hřebečské*, později se stavěly už jen domy rodinné.

Ve srovnání s okolními městy tak vznikají nové byty v Moravské Třebové pomalejším tempem a v menším množství a kromě rodinných domů se na nich soukromý sektor příliš nepodílí.

[12] Součet údajů ze SLDB 2011 a počtu dokončených bytů v letech 2012 – 2016 (rovněž z dat ČSÚ).

Výstavba obce a bytových družstev

Výstavba od 90. let probíhala v několika etapách a v průběhu času se vystřídaly různé typy investorů. Do roku 1991 ještě dobíhala výstavba bytového družstva SBD Moravská Třebová, které bylo dlouhou dobu největším investorem výstavby ve městě. Po roce 1991, kdy bylo dokončeno posledních 16 bytů, však družstvo již nestavělo a další výstavbu ani neplánuje. Od poloviny devadesátých let naopak byty družstevníkům postupně odprodává do osobního vlastnictví.

Od devadesátých let do roku 2001 stavělo také samotné město Moravská Třebová, které zbudovalo nebo rekonstruovalo přibližně 167 bytů. Kromě bytů standardních, vytvořilo i 56 jednotek v Domovech s pečovatelskou službou (nyní byty zvláštního určení) a 21 tzv. startovacích bytů. **Podíl nově vzniklých jednotek ve vlastnictví města na celkovém množství dokončených bytů v Moravské Třebové činil od roku 1991 až do současnosti asi 34 %,** nicméně počet nových městských bytů v novostavbách byl za stejné období pouze 40 a jednalo se o byty postavené na ulicích Farní a Hřebečská. Výstavba těchto bytů byla realizována za podpory Státního fondu rozvoje bydlení a Ministerstva pro místní rozvoj. Zbylé nové městské byty byly vytvořeny v rámci rekonstrukcí a přestaveb již existujících nemovitostí, jako například zmíněné startovací byty, vzniklé roku 2001 přebudováním části objektu, který městu odprodal *Řeholní dům menších bratří v Moravské Třebové*, nebo většina bytů v Domě s pečovatelskou službou (penzion).

Výstavba soukromých investorů

Kromě družstva a města stavěli v minulosti také soukromí investoři. Jak jsme však již uvedli, jednalo se ve většině případů buď o individuální výstavbu rodinných domů nebo o rekonstrukce jednotlivých bytových domů či bytů nebo přestavby původně nebytových prostor. Krom menšího zájmu investorů je tempo výstavby také limitováno zasazením města do členitého terénu, především na jeho jižní a východní straně a umístěním části zástavby do městské památkové rezervace, což zase omezuje možnosti vestaveb a rekonstrukcí a zvyšuje jejich cenu. Provádění nákladných rekonstrukcí v památkově chráněných objektech je pro drobné vlastníky bez dotací finančně téměř nedostupné.
Poslední větší komplex nových bytových domů vznikl okolo roku 1999 pouze na *Hřebečské* ulici, kde však část z nich postavilo město a část soukromý investor s finanční spoluúčastí města. Celkem se jednalo o 8 bytových domů, z toho 2 vznikly plně v režii města.
Co se týče větší výstavby rodinných domů, tak na ul. Strážnického vyrostla během posledních deseti let nová čtvrť rodinných domů a do budoucna se v územním plánu města počítá s jejím rozšířením.

Další plánové výstavby a rekonstrukce v Moravské Třebové

Jak jsme již naznačili, možnosti nové bytové výstavby jsou v Moravské Třebové omezeny přírodním reliéfem i památkovou rezervací Plány proto musí vycházet z dostupných možností a pracovat s nimi.

Město se doposud rozšiřovalo hlavně severním a východním směrem, do budoucna se však počítá i s obnovením výstavby bytových a rodinných domů na západě a jihozápadě města.
Kapitola o plánované výstavbě byla z větší části vypracována v *Profilu města*, který poslouží jako analytický podklad pro strategický plán rozvoje města. Pro doplnění naší práce z ní proto vybíráme některé pasáže v plném znění:

*„**Lokalita ul. Strážnického** – jihovýchodní okraj města, kde v posledních 10 letech vyrostla nová čtvrť rodinných domů (RD). Aktuálně je zde nabízen poslední volný pozemek se všemi sítěmi a přístupovou komunikací formou dražby (v poslední dražbě r. 2017 činila cena pozemku 520,- Kč/1 m² vč. DPH) pro výstavbu RD. V této lokalitě město plánuje dokončit přípravu posledních čtyř pozemků (2018-2019) a další rozvoj zde již nebude možný.*
***Lokalita za ul. Dr. Loubala** – jihozápadní okraj města, kde město v r. 2017 prodalo v dražbě dva pozemky a dalších šest chystá pro rok 2019. Celkem je zde možno vybudovat cca 50 RD, v těsném sousedství je prostor pro 4 bytové domy (blíže k ul. Svitavské).*
V severozápadní části mezi ulicemi Nová a Sluneční vznikl po demolici nevyužívané budovy pozemek. Po změně územního plánu (plánováno na červen 2018) zde město vybuduje sítě, pozemek rozdělí na čtyři části a prodá v dražbě pro výstavbu RD (2019).
***Lokalita ul. Hřebečská** – na západním okraji města, kde v minulosti proběhla výstavba šesti bytových domů formou soukromého developerského projektu, město plánuje prodloužení ulice. Zde by mohlo vzniknout dalších 6-10 bytových domů s 40-50 byty rovněž formou soukromého developerského projektu. Návrhy dvou zájemců vyhodnotil městský architekt jako nevhodné, proto město zadalo zpracování územní studie[13].*

***Lokalita Udánský kopec** (mezi ulicemi Nová, J. K. Tyla a Nádražní) – v SZ části města je z pohledu městského architekta nejcennější. Pro tuto lokalitu město zvažuje vypsat soutěž o návrh ve spolupráci s Českou komorou architektů. Dle zvoleného řešení se zde dá počítat se 40-50 RD v časovém horizontu 2020-2024.*
*Specifickou lokalitou, které je potřeba věnovat pozornost, je bezpochyby mimořádně hodnotné **historické jádro – Městská památková rezervace (MPR)** charakteristická svými měšťanskými domy s mázhauzy. Pro MPR je nově zpracován program regenerace na období 2017-2027, jehož cílem je zachránit, komplexně obnovit a uspokojivě využít MPR jako urbanistický celek tvořící nejvýznamnější část města. Součástí regenerace bude i postupný prodej objektů konkrétním majitelům s podmínkou rekonstrukce. Prostředky získané prodejem nemovitostí město využije k následným investicím do inženýrských sítí a úpravě veřejných ploch. Program regenerace předpokládá kontinuální obnovu a údržbu území a objektů dle možností vlastníků, města a získané podpory z národních a evropských zdrojů.“[14]*

[13] V době finalizace analýzy byla studie již zpracovaná a procházela připomínkovacím řízením. Celkový počet nově navrhovaných bytů v ní je 189.
[14] Berman Group. *Profil města: Socioekonomická analýza jako podklad pro tvorbu strategického plánu města* [online]. 2018 [cit. 2018-04-09]. S. 59 – 60.

Čtyři stavební parcely pro další výstavbu jsou také připravovány na Nové ulici, kde by měly vzniknout na pozemku po zbourání objektu bývalé speciální školy.

Další plánovanou rekonstrukcí je rovněž záměr firmy Hedva na přestavbu bývalé ubytovny na ulici Dukelské na malometrážní byty.

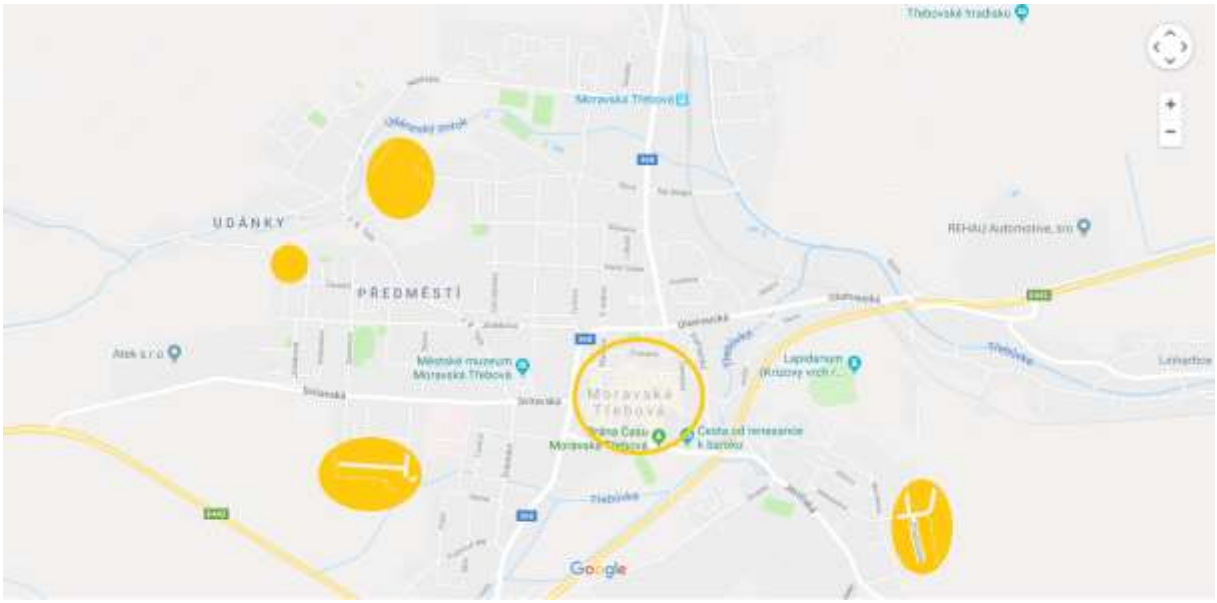

Mapa 3 – Lokality plánované bytové výstavby v Moravská Třebové (Zdroj: Profil Města – Berman Group, MěÚ Moravská Třebová a veřejně dostupné zdroje; vlastní zpracování)

Vlastnická struktura bytového fondu v Moravské Třebové

Podle posledního sčítání lidu, bytů a domů (SLBD 2011) se největší podíl bytů v Moravské Třebové nacházel buď ve vlastních rodinných domech nebo v osobním vlastnictví v rámci *Společenství vlastníků bytových jednotek* (SVBJ). Dalšími vlastníky bytů jsou v Moravské Třebové jiné soukromé či právnické osoby a další subjekty (včetně obce), přičemž největším z nich je Stavební bytové družstvo Moravská Třebová (dále jen SBD Moravská Třebová), které vlastní zhruba šestinu všech bytů ve městě a u stovek dalších bytů provádí správu.

Z hlediska právního vztahu k užívání bytů se asi **30 % obydlených bytů nachází ve vlastním domě majitele, asi 16 % v osobním vlastnictví a dále je asi 20 % bytů nájemních a přibližně 15 - 20 % družstevních[15]. Celkem tedy bydlí v bytě či domě, který mají v osobním vlastnictví zhruba 46**

[15] Družstevní vlastnictví je s ohledem na platnou právní úpravu (člen družstva může za úplatu převádět členská práva a povinnosti, včetně užívacího práva bytu) v českém prostředí označováno jako kvazi-vlastnická forma.

- 50[16] % obyvatel Moravské Třebové, nicméně vzhledem k množství nájemních bytů, se v soukromých rukou v Moravské Třebové nachází minimálně 65 % bytového fondu. Zbytek pak tvoří byty ve vlastnictví města, byty družstevní (tzv. kvazi-vlastnická forma) nebo byty dalších subjektů.

SBD Moravská Třebová bylo od 60. let 20. století největším investorem bytové výstavby a díky němu vznikla ve městě i v okolí (Jevíčko, Jaroměřice) velká část bytových domů i panelových sídlišť a mimo to i řada dalších menších bytových a rodinných domů. Původně ve městě existovalo několik bytových družstev, většinou při podnicích. Později však došlo k jejich sjednocení do jediného družstva SBD Moravská Třebová. V devadesátých letech družstvo výstavbu ukončilo a začalo byty družstevníkům převádět do osobního vlastnictví. V současné době SBD ve městě vlastní odhadem asi 800 bytů. Kromě toho vykonává ve městě také správu u celkem 1198 bytových jednotek, přičemž se jedná se hlavně o byty, které družstvo vlastní, nebo které v minulosti odprodalo svým podílníkům. Vzhledem k pozvolnému procesu převádění do osobního vlastnictví se majetek družstva postupně zmenšuje nicméně i tak zůstává největším vlastníkem bytů ve městě.

Většina nájemních bytů je v Moravské Třebové ve vlastnictví jednotlivců či rodin (obvykle vlastní jeden byt, maximálně dvě jednotky bytů), které v nich aktuálně z různých důvodů nebydlí a nechávají je proto k dispozici k pronájmu. Mimo tuto běžnou praxi však ve městě existuje ještě vrstva majitelů celých bytových domů. Nemovitosti získali nejčastěji během privatizace bytových domů (ať už městských, podnikových či jiných) nebo výkupem na volném trhu. Nejvíce je tento trend patrný v historickém centru města, kde je převážná většina nemovitostí ve vlastnictví jednotlivých fyzických osob (případně SJM), v menší míře potom firem a nakonec SVBJ. Část menších domků zde sice byla postavena (jako rodinné domy) nebo odprodána již v období komunismu, nicméně větší část se prodávala od devadesátých let a později během privatizace městských domů, případně během privatizace dalších vlastníků. Vlastnická struktura bytových domů v centru je tedy velmi pestrá, obvykle se jedná o starousedlíky, kteří si odkupovali byt nebo celý dům. Běžné bylo, že se na koupi celých domů skládali příbuzní napříč generacemi.
Několik lidí vlastní rovněž větší počet nemovitostí a jejich pronajímání se stalo podnikatelskou aktivitou, někdy zaměřenou i na obyvatelstvo ohrožené chudobou a sociálním vyloučením. To však odráží i v situaci, kdy centrum města není příliš atraktivní lokalitou pro dlouhodobé bydlení, domy jsou vzhledem k vysokým nákladům rekonstruované pouze částečně nebo vůbec a bydlení tak není příliš komfortní. Ceny nájemného nelze posadit příliš vysoko a hlavně drobní vlastníci nemají finanční prostředky na rekonstrukce i památkově chráněných domů. Někdy tak často jediná skupina, co má zájem o bydlení v nerekonstruovaných domech v centru, jsou sociálně slabší. Na rozdíl od velkých měst, kde se historická jádra postupně mění v exkluzivní lokality s vyšším nájemným, tento fenomén do Moravské Třebové zatím nedorazil a počet žádaných bytových domů pro nájemní bydlení je v centru nízký. Větší

[16] Horní hranice odhadu reflektuje předpokládaný vývoj od posledního SLDB v roce 2011.

počet bytů s vyšším standardem bydlení vznikl v poslední době (v centru města) pouze v rekonstruovaném domě ve *Ztracené* ulici, nicméně i zde trvalo odprodávání bytů delší dobu.

Dle uvedených údajů je osobní vlastnictví bytu či domu v Moravské Třebové stále nejpopulárnější formou bydlení, přičemž situace je srovnatelná s údaji ve zbytku republiky. Vychází to hlavně z porevolučního fenoménu, jež zrcadlově odráží vlastnickou strukturu bytového fondu a možnosti výstavby za minulého režimu, nicméně stejně tak se do současného stavu promítá i průběh privatizace i částečně venkovský charakter Moravské Třebové, kde vždy bylo běžné i bydlení v rodinných domech opravených či postavených svépomocí. Osobní vlastnictví bytu či domu je navíc vyjádřením určitého standardu, nebo společenské prestiže a má tak nezanedbatelné místo v žebříčku společenských hodnot. Vlastnit rodinný domek je zkrátka naplněním rodinného snu mnoha lidí napříč generacemi a je to také vnímáno jako jedna z nejlepších investic uspořených peněz. Vzhledem k rostoucím cenám bydlení se však vlastnické bydlení bude stávat pro čím dál více lidí stále méně dosažitelnou metou.

Reakcí trhu na aktuální situaci bude pravděpodobně mírný posun k výstavbě nájemních bytů, což už se v některých sektorech s nemovitostmi v rámci ČR odehrává a lze očekávat, že tento trend v dalších měsících ještě posílí. V Moravské Třebové však stagnuje rozvoj jak vlastnického, tak i nájemního bydlení.

Aktuální situace na trhu s byty

Podle studie *Property Index*[17], vydávané každoročně společností *Delloite*, která se věnuje poradenské činnosti na trhu s nemovitostmi, vyšlo v roce 2016 pořízení nového bytu v Česku na zhruba 11 čistých ročních příjmů průměrné domácnosti. V předloňském roce se tak naše země posunula na první místo v žebříčku nejdražších bytů v přepočtu ke kupní síle ve sledovaných zemích, což znamená, že pořízení nového bytu bylo u nás finančně nejnáročnější v rámci celé EU. Podle podkladů společnosti Golem Finance[18], která rovněž analyzuje dostupnost bydlení, potom ceny bydlení rostly nadále i v minulém roce 2017, v meziročním srovnání dokonce až o 9 - 20 %. *„Růst cen nemovitostí je rychlejší, než jakým tempem rostou příjmy českých domácností. Dosažitelnost vlastního bydlení se tedy v České republice vcelku rychle zhoršuje… K růstu cen nemovitostí se v posledních měsících přidal i růst úrokových sazeb*“[19] Podle analytiků Golem finance, kteří na rozdíl od prvně jmenované studie porovnávali všechny kraje České republiky[20], vyšla **průměrná cena nového bytu loni na zhruba 6,5 čistých ročních příjmů domácnosti** v případě, že by její členové neutráceli za nic jiného. Ceny bytů narůstají hlavně proto, že poptávka po bydlení výrazně převyšuje nabídku, tempo nové výstavby je nízké a obecně rostou platy zaměstnanců a výkon české ekonomiky. Nízké tempo výstavby mimo jiné souvisí i

[17] *Property index: Overwiev of Europeian residential market* [online]. Praha, **2017**(6) [cit. 2017-09-26]. Dostupné zhttps://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/cz/Documents/survey/Property_Index_2017_EN.pdf
[18] GOLEM FINANCE. *Ceny bytů opět rostou* [online]. 2017 [cit. 2017-09-26]. Dostupné z: http://www.golemfinance.cz/cz/1272.ceny-bytu-opet-rostou
[19] Tamtéž.
[20] Studie *Property Index* porovnávala v ČR pouze ceny v aglomeracích Prahy, Brna a Ostravy.

s komplikovanou legislativou a časově náročnými byrokratickými procesy, které předchází vydání stavebního povolení (např. větší nároky na stavební dokumentaci apod.) a řada investorů si proto dvakrát rozmyslí, než se vůbec do takového projektu pustí. Do zvýšení cen se negativně promítá také vyšší daňové zatížení stavebních prací, především pak DPH, ale i vyšší daň z nemovitosti aj. Dle posledních údajů však začal v prvním čtvrtletí roku 2018 růst cen zpomalovat.

Situace v Pardubickém kraji zůstává o poznání lepší, než republikový průměr, protože obvyklá pořizovací cena **nových bytů** za m² podlahové plochy se zde v roce 2017 pohybovala okolo 45 065 Kč a pořízení nového bytu vyjde asi na čistých 4,63 ročních příjmů domácnosti. I zde ovšem ceny rostly za rok 2017 asi o 12 % (u průměrného bytu asi o 231 000 Kč). **U průměrné prodejní ceny za m² všech bytů (včetně těch starších) se v roce 2017 ceny pohybovaly okolo 33 000 Kč a více.**

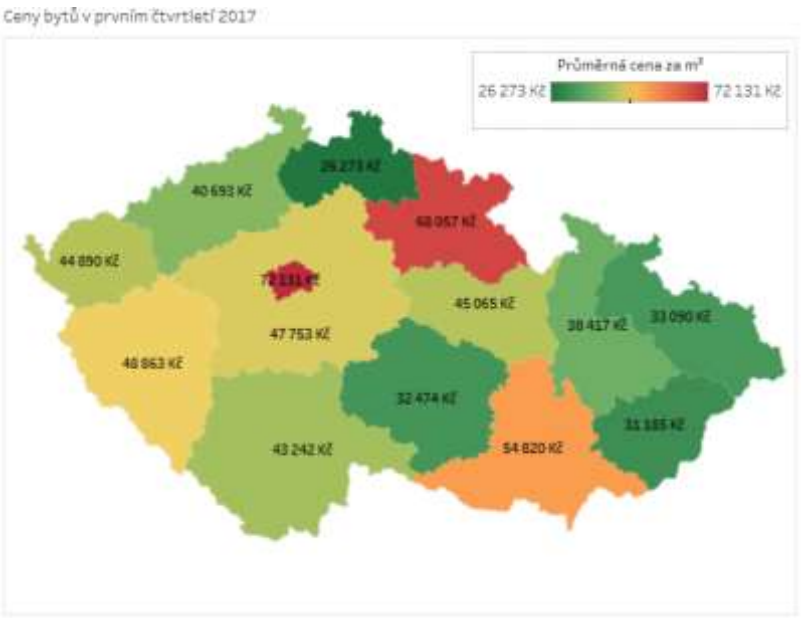

Graf 8 - Ceny bytů v prvním čtvrtletí 2017 (Zdroj: Golem Finance, ihned.cz)

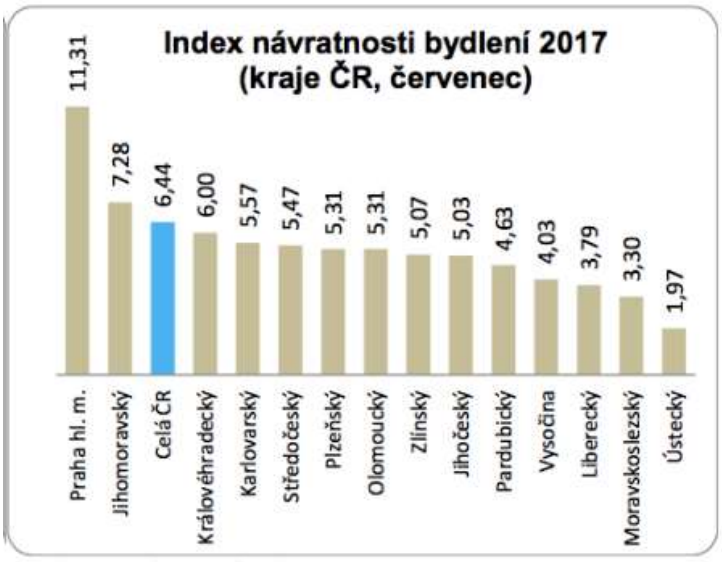

Graf 9 - Index návratnosti bydlení v krajích ČR (Zdroj: Golem Finance)

Situace v Moravské Třebové je v porovnání s krajem poněkud odlišná. Trh s bydlením zde totiž není příliš rozvinutý a z hlediska nájemního bydlení ve své standardní podobě prakticky neexistuje. Nelze například porovnávat ceny bytů v novostavbách, protože zde žádné nové bytové domy nevznikly od roku 1999 a nepravidelně dochází pouze k přestavbám či rekonstrukcím stávajících nemovitostí.
Rozborem nabídky realitních kanceláří, které v průběhu výzkumu nabízely na svých stránkách k prodeji asi **12 bytů**, obvykle v panelové zástavbě nebo v centru města, jsme dospěli k závěru, že u těchto nemovitostí se nabídkové ceny pohybují v rozmezí **14 200 – 33 829 Kč za m² nejčastěji okolo 24 000 Kč za m² (průměrně 24 092 Kč za m²) podlahové plochy a ve srovnání s okolními městy jsou tak ceny nižší.** Dle informací RK se kvůli nedostatku bytů začaly v poslední době zvedat ceny bytů až do výše, která neodpovídá místnímu standardu. Počet volných bytů je nízký a je o ně velký zájem. Proto se na řadu zájemců nedostane a hlavně mladší ročníky tak zůstávají bydlet u rodičů, nebo se stěhují do jiných měst. Stavba rodinného domu je pro ně nedostupná kvůli vysokým cenám a nedostatku stavebních parcel. Současná cena větších bytů je pak také příliš vysoká.

Od začátku roku 2018 byly na internetu realitními kancelářemi v Moravské Třebové nabízeny k pronájmu pouze asi 3 byty a situace tak ukazuje i na nedostatek nájemního bydlení. Je však pravděpodobné, že část nabídky je realizována neveřejnými kanály, například pomocí vlastních kontaktů realitních kanceláří, v uzavřených skupinách na sociálních sítích nebo jednoduše přes známé, kde mají majitelé lepší kontrolu nad zázemím a možnostmi zájemců. Vzhledem ke specifické situaci v Moravské Třebové je také pravděpodobné, že jsou podobné komunikační kanály zaměřené i na některé skupiny sociálně vyloučených obyvatel, ačkoliv se nejedná o masovou záležitost a týká se pouze jednotlivých pronajímatelů.
Jediné dostupné statistické údaje o výši nájemného shromažďuje již zmiňovaný server *cenovamapa.eu*. Ten uvádí v Moravské Třebové cenové rozmezí 39 - 63 Kč za m² (průměrně přepočteno na cca 51 Kč

za m²), nicméně do této ceny se promítá i regulované nájemné v městských bytech nebo u dalších nekomerčních subjektů, například bytových družstev a vzhledem k nízkému počtu transakcí mohou být tyto údaje již zastaralé. Nejvyšší sazby nájemného se (dle serveru) v Moravské Třebové pohybují okolo 63 Kč v okolí Křížového vrchu. Z pohledu RK se ceny nájemného počítají spíše dle dispozic jednotlivých bytů. Obvyklé nabídkové ceny se tak v současné době mohou pohybovat u standardních (nebo rekonstruovaných) až do výše 1 + 1 za 6000 Kč, 2 + 1 za 7000 Kč nebo 3 + 1 za 8000, počítáno bez nákladů na energie, tedy pouze jako čistý nájem.

K průměrné výši nájemného je dobré uvést také příjmy ze zaměstnání, které jsou v Moravské Třebové obvyklé. Průměrná měsíční mzda v Česku činila ve čtvrtém čtvrtletí roku 2017 31646 Kč (29 029 v Pardubickém kraji) a medián 24896 Kč. K Moravské Třebové podobná statistická data neexistují, nicméně rozborem výdělků u 50 pozic nabízených v dubnu ÚP pro Moravskou Třebovou s maximálně půlhodinovou dojížďkou do blízkého okolí jsme dospěli k průměrné částce cca 20 660 Kč. Do této mzdy však nebyly zahrnuty částečné úvazky. K o něco vyšším číslům došla společnost Berman Group při realizaci Průzkumu podnikatelského prostředí pro Strategický plán rozvoje města. *„Průměrná mzda za rok 2016 dosáhla částky 21 679 Kč, v roce 2017 narostla na 22 902 Kč a pro letošní rok je očekáván další nárůst o cca 5-10%.“*[21]

[21] Berman Group. *Strategický plán rozvoje města - Průzkum podnikatelského prostředí* 2018 [cit. 2018-04-09]. S. 7.

Bytový fond města Moravská Třebová

Privatizace městského bytového fondu

Stejně jako v případě jiných obcí v tehdejším Československu byly i v Moravské Třebové po roce 1991, dle *zákona č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí,* postupně převedeny státní byty do vlastnictví města. Dle dostupných údajů vlastnilo ještě v roce **2001 město přibližně 750** bytů, takže **bylo ještě před započetím hlavní fáze privatizace významným, téměř šestinovým vlastníkem všech bytových jednotek v obci**.

V rámci privatizace se prodávaly převážně celé bytové domy. V pozdějších letech se postupně doprodávaly zbývající bytové jednotky, které se dříve odprodat nepodařilo, nicméně tento odprodej nebyl již tak masivní.

Nejvíce bytů - 303, se prodalo v roce 2000, přičemž se jednalo hlavně o byty na ul. Západní. Následně se prodej zpomalil a prodávalo se maximálně několik jednotek až desítek bytů ročně. Ještě v loňském roce bylo prodáno 33 bytů, **přičemž nyní si město z původního bytového fondu ponechává 333 bytů**. Zároveň průběžně probíhá převádění dalších 22 bytových jednotek na Hřebečské ulici, které se stavěly v letech 1998 - 1999 již se smlouvou o smlouvě budoucí a nový vlastníci za tímto účelem založili bytové družstvo. **Celkově od roku 2001 odprodalo město již 458 bytů.**

V posledních letech se ukazuje, že existuje poměrně početná skupina lidí, která není schopná si ze svých příjmů pořídit bydlení na soukromém trhu, avšak města již nedisponují dostatečnými kapacitami bytů, aby tuto nouzi svých občanů mohla efektivně řešit. V minulosti totiž velká část z nich prodala v poměru daleko více bytů, než jich postavila, což se týká i Moravské Třebové.

Privatizace bytového fondu dalších subjektů

Kromě města privatizovali svůj bytový fond také další subjekty, především státní podniky a bytové družstvo SBD Moravská Třebová. Původními vlastníky bytového fondu byly v Moravské Třebové kromě města a Domovní správy například také podniky Hedva, KRAS, METRA, TONER, Státní statek Moravská Třebová a další. Některé z těchto subjektů přitom vlastní byty doposud, nejvíce firma Hedva Prima, která má ve vlastnictví několik bytových domů (původně tzv. svobodáren) na Západní a Jiráskově ulici a další množství bytů nebo nebytových prostor. Především u nebytových prostor se přitom nabízí otázka jejich budoucího využití, včetně potenciální přestavby na byty. Hedva totiž část nevyužitých objektů nabízí k prodeji či pronájmu.

Stávající bytový fond města

Město Moravská Třebová je v současné době vlastníkem 333 bytů, což představuje zhruba 7 % všech bytových jednotek na území města (viz graf 12).

Graf 10 - Podíl městských bytů z celkového počtu bytů v Moravské Třebové (Zdroj: Odbor majetku města a komunálního hospodářství MěÚ/Vlastní zpracování)

Byty ve vlastnictví města, lze dle umístění či účelu rozčlenit do následujících kategorií:

1. 56 bytů zvláštního určení (z toho jeden bezbariérový) určených převážně pro seniory v tzv. *Penzionu* na ulici Svitavské č. o. 24 - 28.
2. 47 bytů na Školní ulici č. o. 1 – 9. Jedná se o oblíbené byty v klidné lokalitě s o něco vyšším nájemným.
3. 21 tzv. startovacích bytů na Svitavské ulici č. o. 7.
4. 36 bytů na Jiráskově ulici 124 – 130. Jedná se o byty v novostavbách.
5. 22 bytů na Hřebečské ulici 1 – 3. Jedná se o byty v novostavbách. Nájemníci mají tzv. *smlouvu o smlouvě budoucí* a byty jim budou převedeny do osobního vlastnictví po uplynuté doby vymezené podmínkami dotace.
6. 16 bytů na Nádražní ulici
7. 16 bytů na Olomoucké ulici
8. 5 bytů na místním zámku, které slouží jako „služební byty“ nebo jako byty pro zaměstnance profesí nezbytných pro chod města.
9. 7 tzv. holobytů v budově bývalé školy v městské části Boršov č. o. 72. Původně vznikly jako byty pro neplatiče v městských bytech. Nyní se jedná o městské byty s tzv. sníženou kvalitou (kvůli topení tuhými palivy).
10. 103 bytů v historickém centru města (Farní, Zámecká, Bránská nebo Komenského ulice + nám. T. G. Masaryka)
11. 1 byt na Piaristické ulici.

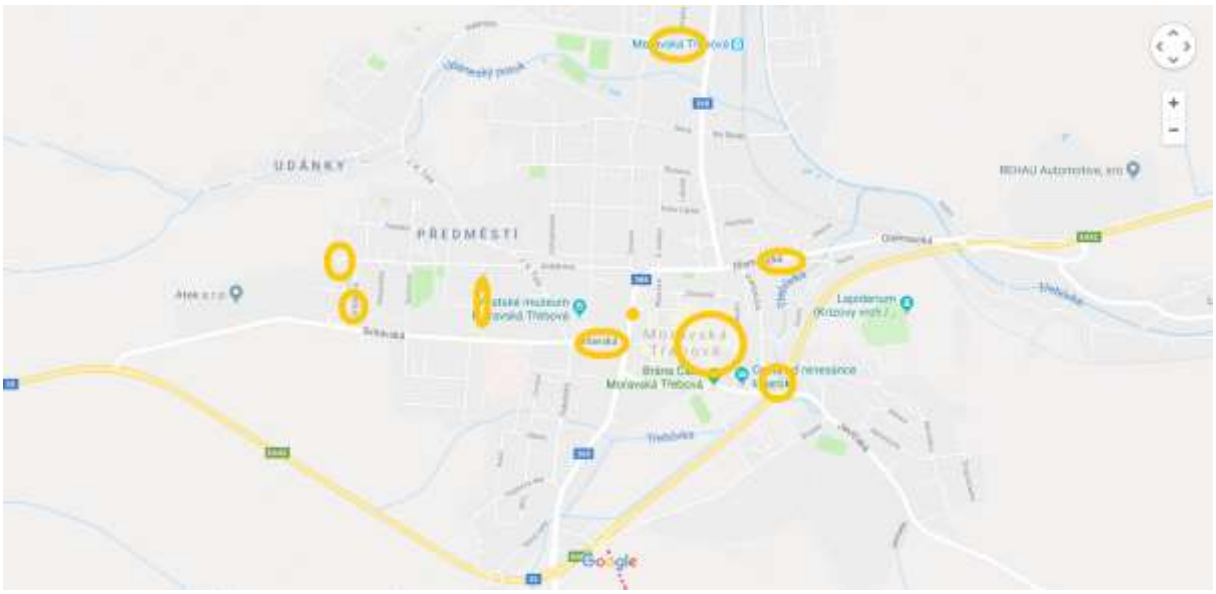

Mapa 4 - Přibližné rozmístění městských bytů (Zdroj: MěÚ, vlastní zpracování)

Kromě uvedeného množství pak město vlastní ještě ubytovnu, kde se nachází celkem 42 lůžek ve 21 pokojích. Z tohoto počtu jsou 2 lůžka vyčleněna jako tzv. krizová.

Správa bytového fondu a městská bytová politika

V současné době neexistuje žádná koncepční bytová politika města a není ani vypracovaný žádný závazný dokument či plán pro bytovou politiku budoucí. Nakládání s bytovým fondem tak bylo doposud určováno vybranými rozhodnutími rady či zastupitelstva města, která stanovila, které byty či bytové domy budou odprodány, a které si město ve vlastnictví ponechá, případně připraví jejich rekonstrukci. Některá opatření v oblasti bytové politiky jsou naznačena v dokumentech, jejichž výčet uvádíme na stranách 13 – 14, a dále také v nově schváleném Programu regenerace městské památkové rezervace: „*Pro MPR je nově zpracován program regenerace na období 2017-2027, jehož cílem je zachránit, komplexně obnovit a uspokojivě využít MPR jako urbanistický celek tvořící nejvýznamnější část města. Součástí regenerace bude i postupný prodej objektů konkrétním majitelům s podmínkou rekonstrukce. Prostředky získané prodejem nemovitostí město využije k následným investicím do inženýrských sítí a úpravě veřejných ploch. Program regenerace předpokládá kontinuální obnovu a údržbu území a objektů dle možností vlastníků, města a získané podpory z národních a evropských zdrojů.*“[22]

Technická správa bytů

Správu bytů z hlediska funkčnosti, technických aspektů, výběru nájemného a vymáhání pohledávek zajišťuje městská společnost *Technické služby Moravská Třebová s. r. o*. Administrativně potom *Odbor majetku města a komunálního hospodářství*, který zároveň jedná s žadateli o byty.

[22]Berman Group. *Profil města: Socioekonomická analýza jako podklad pro tvorbu strategického plánu města* [online]. 2018 [cit. 2018-04-09]. S. 60.

Standardní údržba bytového fondu je pokrývána výnosy z nájemného bytových i nebytových prostor, které postačí i na základní opravy a peníze vybrané z nájmu nejsou v rámci rozpočtu města využívány pro jiné účely, než je správa a údržba nemovitostí. Pro celkové výměny a dílčí rekonstrukce je každoročně vypracován plán oprav, který má úzkou vazbu na plánované čerpání dotací. Výhodou pro financování oprav městských bytů je umístění velké části z nich v městské památkové rezervaci kde mají vlastnící, v tomto případě město, možnost čerpání dotace *Programu regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón* Ministerstva Kultury nebo z jiných zdrojů, například z peněz Pardubického kraje atd.

Přidělování městských bytů a délka smluv

Standardní městské byty jsou přidělovány uchazečům rozhodnutím Rady města, na základě doporučujícího stanoviska sedmičlenné bytové komise, která se schází dle potřeby, pokud se uvolní nějaké městské byty a je možné je obsadit novými nájemníky. Uchazeč o městský byt vyplňuje *Žádost o přidělení bytu,* kde uvádí základní parametry jeho stávající bytové situace, jeho povolání a dosavadní bydliště. Mezi další hlavní hodnocená kritéria patří bezdlužnost vůči městu a doložení toho, že uchazeč není vlastníkem žádné nemovitosti, ve které by mohl bydlet. Krom toho je přihlíženo k jeho příjmům, povolání a místu trvalého pobytu. Pro systém přidělování bytů nejsou sepsána podrobná pravidla, která by dávala jasné vodítko uchazečům i bytové komisi. Existují sice *Pravidla pro přijímání a evidenci žádostí o nájem bytu a pro přidělování bytů v majetku města Moravská Třebová* z roku 2010, kde je rozepsáno za jakých okolností může být uchazeč zařazen do seznamu uchazečů a ve *Článku 4* rovněž stručně uvedeno několik obecných zásad pro přidělování bytů (trvalý pobyt v obci, bytová nouze, kterou posuzuje komise atd.). Vyhodnocení přiměřenosti žádosti je však hlavně na rozhodnutí bytové komise, která tak kromě výše uvedených základních kritérií posuzuje hlavně tzv. naléhavost bytové situace žadatelů, přičemž může požádat o stanovisko pracovníky OSVZ. Dle vyjádření zástupců bytové komise jsou při přidělování bytů upřednostňováni hlavně senioři nebo mladé matky samoživitelky či rodiny, zároveň, je však přihlíženo ke stabilitě příjmů uchazeče (proto, aby neupadali do dluhů). Rozhoduje také datum podání žádosti, nicméně žádosti uchazečů nejsou bodovány. Pro uchazeče neexistuje pořadník, pouze seznam uchazečů, ve kterém je nyní evidováno asi 100 žádostí. Dle vyjádření zástupců bytové komise přicházejí žádosti o byty převážně od obyvatel s nižšími příjmy.
Specifická situace nastává u přidělení místa na ubytovně, kde je rozhodováno výhradně dle sociální a bytové nouze uchazeče. Žadatelé o místo na ubytovně bývají z velké části lidé ohrožení bezdomovectvím, invalidní důchodci nebo příjemci dávek HN.

V současné době se na městské byty uzavírají převážně smlouvy na dobu určitou. Na počátku nájemního vztahu na zkušební dobu 3 měsíců, pokud se uchazeč osvědčí tak dále standardně již na 12 měsíců. Po uplynutí této doby se smlouvy obvykle prodlužují, pokud nájemníci řádně platí a dodržují domovní řády a další povinnosti s bydlením spojené. Jiná situace je u dlužníků, kde je smlouva prodlužována pouze vždy na 1 měsíc. Pokud je evidentní snaha nájemníka splácet, tak na 3 – 6 měsíců. Smlouvy na ubytovně jsou uzavírány vždy na 1 měsíc.

Většina městských bytů je obsazena dlouhodobě. Ve158 bytech jsou dokonce uzavřeny smlouvy na dobu neurčitou. Většinou se jedná o byty zvláštního určení, nebo byty dlouhodobě bydlících starousedlíků.
V minulém roce se uvolnilo cca 25 bytů. Dle odhadů pracovníků Odboru majetku města a komunálního hospodářství se každoročně uvolňuje průměrně mezi 30 – 40 byty.
Z celkového množství 333 bytů bylo v únoru 2018 celkem 10 bytů (ve 4 bytových domech) neobsazených, z toho 6 bytů dlouhodobě, z důvodů čekání na rekonstrukci domu.

Výše nájemného v městských bytech

Nájemné v městských bytech se pohybuje v rozmezí 24 – 62 Kč za m². Jeho konkrétní výše určována typem bydlení, polohou a stavebně technickým stavem domu. Nejnižší nájemné, v rozmezí 24 – 28 Kč je v tzv. bytech zvláštního určení a bezbariérových bytech v DPS na Svitavské ulici č. o. 20 – 24. O něco vyšší nájemné 34 Kč je ve startovacích bytech na Svitavské 7, kde jsou kvůli umístění v památkové rezervaci vysoké stropy a složité vytápění. Stejně tak se platí 34 Kč za m² i v městských tzv. holobytech v Boršově. U zbývajících standardních bytů se platí základní nájemné 57 Kč za m², v případě, že na domě proběhla rekonstrukce potom 62 Kč za m². Nejžádanější městské byty v klidové zóně ve Školní ulici mají nájemné 60 – 62 Kč za m².

Na ubytovně se měsíčně platí částka cca 2500 – 2600 Kč za lůžko.

Dluhy na nájemném

Výše dluhu na nájemném činila v březnu 2018 cca 2 200 000 Kč, které dlužilo dohromady 98 dlužníků. Z nich však již 57 v městských bytech nebydlelo a 2 nájemníci byly zrovna ve výpovědi z nájmu, to znamená, že počet bydlících dlužníků se nyní pohybuje okolo 39, z nichž 12 bydlí na městské ubytovně. Se sedmi dlužníky je sepsán splátkový kalendář.

K vystěhovávání nájemníků z důvodů zadlužení dochází spíše sporadicky a i v minulosti byly tyto případy spíše ojedinělé. Většina oslovených aktérů se shoduje, že přístup města k dlužníkům není drakonický a jsou využívány všechny dostupné prostředky (splátkové kalendáře, ústní dohody o splácení, správní exekuce) pro řešení situace předtím, než se přistupuje k žalobě o vyklizení nebo k soudním exekucím. Tomu odpovídá i nízký počet dlužníků, z nichž je téměř třetina na ubytovně. O něco striktnější postup existuje v případě dlužníků z ubytovny, což je zřejmě dáno charakterem ubytovací smlouvy a strukturou nájemníků a špatnými zkušenostmi s platební morálkou vybraných jedinců
V minulosti však byla situace zřejmě horší, protože město kvůli počtu dlužníků nechalo zrekonstruovat budovu bývalé školy v městské části Boršov na objekt ze 7 tzv. holobyty. V současné době se počet obyvatel bytů v Boršově ustálil na 17, jedná se převážně již o dlouhodobější nájemníky a město tak objekt pro bydlení neplatičů již nevyužívá. Nyní se jedná o městské nájemní byty s tzv. sníženou kvalitou (kvůli topení tuhými palivy).

Plány na rozšíření městského bytového fondu

Město v současné době neplánuje výstavbu ani nákup nových bytů. Nicméně celkem 18 jednotek ze svého stávajícího bytového fondu na ulicích Farní, Olomoucká, Bránská a Zámecká (z nichž je 10 bytů dlouhodobě a další 4 dočasně neobsazených), plánuje rekonstruovat. K technickému stavu bytového domu na Farní 1 byl pro plánované účely již zpracován odborný posudek. V tuto chvíli se čeká na nejvhodnější dotační příležitosti, které by rekonstrukci pomohla spolufinancovat a s dalším využitím bytů se počítá pro účely sociálního bydlení, jež by mělo zahrnovat i doprovodnou sociální službu.

Občané Moravské Třebové v bytové nouzi

V Moravské Třebové je v současné době nejvíce akcentována problematika nedostatku bydlení pro mladé rodiny nebo pro mládež opouštějící ústavní výchovu tedy nedostatek tzv. startovacích bytů či obecně nedostatek jakýchkoliv dostupných bytů pro tyto skupiny. Problematika byla zmiňována ve většině relevantních dokumentů (viz str. 12 - 14) a jak ukazují některé komentáře na sociálních sítích, rezonuje i ve veřejném prostoru:

Obrázek 1 - Názor občana Moravské Třebové na problematiku nedostatku bytů (Zdroj: Facebook.com, kráceno)

Jednoduše řečeno má však problém se sháněním bytů v Moravské Třebové téměř každý zájemce, protože volné bytové kapacity jsou velmi omezené. A to jak u městských bytů, tak i na soukromém trhu. Z hlediska sociální problematiky to představuje hlavně nedostatek bytů a ubytovacích kapacit pro ohrožené rodiny, samoživitelky či osoby či jednotlivce ohrožené ztrátou bydlení (včetně například seniorů s nízkými příjmy) nebo pro ty, kteří jsou již na ulici. Pro uvedené skupiny sociálně potřebných nejsou v městském bytovém fondu vyčleněny konkrétně žádné sociální byty. V praxi však většina, především pak nově přidělovaných bytů, plní v podstatě sociální funkci. U bytů v historickém centru města, vzhledem ke složení nájemníků dokonce dlouhodobě. Navíc do kapacit **plnících funkci sociálního bydlení můžeme navíc zahrnout také jeden městský byt v centru, vymezený v posledních pěti letech pro potřeby Dětského domova Moravská Třebová, kde bydlí 3 - 4 děti pod dohledem vychovatelů.** Pro samostatně žijící osoby ohrožené bezdomovectví je pak vyhrazena městská ubytovna, kde je v současné době 33 osob bydlících zejména ve dvoulůžkových pokojích.
Jakkoliv se mohou zdát na první pohled tyto kapacity dostatečné, dle našich zjištění jsou (zvláště pak pro osoby ohrožené sociálním vyloučením), podhodnocené a neodpovídají reálnému množství nebo potřebám osob v tíživé bytové situaci. **V Moravské Třebové například zcela chybí jakékoliv služby pro osoby akutně ohrožené bezdomovectvím. Přitom dle našich zjištění se na území ORP nachází minimálně 100 osob v akutní bytové nouzi**. Zhruba třetina z nich je ubytována na městské ubytovně, nejméně 2 lidé přežívají na ulici nebo v opuštěných objektech a zbytek je ubytován ve třech objektech Františkánského řádu (Řeholní dům menších bratří v Moravské Třebové) v Moravské Třebové, Gruně a Starém Městě. Dle informací sociálního odboru jsou osoby v bytové nouzi často odkazovány k pobytovým sociálním službám v dalších městech, například na azylové domy ve

Svitavách nebo vzdálenějších v Brně, Pardubicích nebo v Olomouci. Rodiny mohou využít také azylového domu v blízkém Koclířově, který však bývá hojně využíván zájemci z celé republiky.

Rodiny či jednotlivci v bytové nouzi se v Moravské Třebové a obcích ORP potýkají se závažnými sociálními problémy a **nemohou často dosáhnout na standardní nájemní bydlení kvůli vysokým kaucím, drahým pronájmům nebo kvůli předsudkům či předchozím špatným zkušenostem pronajímatelů**. Problémem je také opakovaně zmiňovaný nedostatek dostupných bytů obecně. Dle řady oslovených aktérů počet lidí, kteří se ocitají v nepříznivé bytové situaci, například v důsledku exekucí dále narůstá, aniž by přitom průběžně vznikaly další potřebné kapacity k bydlení. Ve městě je sice řada volných bytů, ale ne vždy jsou dostupné nebo obyvatelné.

Jak již bylo řečeno, pro osoby v bytové nouzi nejsou v Moravské Třebové doposud zřízeny žádné sociální služby. Nocležna, navržená v *Komunitním plánu sociálních služeb* v roce 2012 nikdy nevznikla a v nové verzi plánu z roku 2015 se už neobjevila. Návrhy na zřízení azylového domu se občas objevují v různých strategických dokumentech, ale stejně jako u ostatních služeb pro tuto cílovou skupinu, není jejich potřeba ve skutečnosti pociťována příliš palčivě, protože díky velkému množství lidí ubytovaných ve Františkánském klášteře se na ulici vyskytují v současnosti jen asi 2 lidé.

Cílové skupiny osob ohrožených ztrátou bydlení dle typologie *Ethos*

Při stanovování výčtu populací i jednotlivců ohrožených v Moravské Třebové ztrátou bydlení, se opíráme o evropskou typologii ETHOS, používanou i v České republice. Ta vychází z principu, že pojetí domova lze chápat ve třech oblastech, jejichž absence může vést k bezdomovectví. „*Mít domov může být chápáno jako: mít přiměřené bydlení, které může osoba a její rodina výlučně užívat (fyzická oblast); mít prostor pro vlastní soukromí s možností sociálních vztahů (sociální oblast); mít právní důvod k užívání (právní oblast). Z toho vyplývají čtyři formy vyloučení z bydlení:* ***bez střechy***, ***bez bytu***, ***nejisté bydlení***, ***nevyhovující bydlení*** *– všechny tyto situace ukazují na absenci bydlení.*“[23] Možná překvapivě tedy osoby ohrožené ztrátou bydlení chápeme v širším slova smyslu jako bezdomovce či osoby vyloučené z bydlení, přestože v obecně sdíleném pojetí jsou obvykle jako bezdomovci označováni jen lidé přespávající na ulici či v opuštěných objektech. V této zprávě však v souladu s uvedenou typologií rozumíme bezdomovectví jako určité škále problémů těch osob, jejichž bytová nejistota se může v každé chvíli projevit dalším propadem a někteří z nich se nakonec mohou ocitnout i v kategorii „*bez střechy*“, tedy v nejhorším, akutním stadiu bezdomovectví.

Je potřeba upozornit, že příčiny pádu do bezdomovectví a průvodní jevy bezdomovectví nemusí být vždy totožné, přestože při pohledu z vnějšku může být problematické je od sebe odlišit. Když se totiž například alkoholismus jako průvodní jev bezdomovectví vyskytuje opravdu hojně, ještě to neznamená,

[23] ETHOS – Evropská typologie bezdomovství a vyloučení z bydlení v prostředí ČR. Dostupné z: http://www.feantsa.org.

že by byl u většiny lidí hlavní nebo prvotní příčinou selhání[24]. **Nejdůležitější příčiny zůstávají totiž pro posouzení zvenčí často obtížně rozpoznatelné, kupříkladu již zmiňované problémy s předlužením a exekucemi. Časté jsou také dramatické problémy v rodině, krajně nízká sebedůvěra nebo psychické problémy.**

Dle oslovených aktérů bývá také jednou z bezprostředních příčin pádu do situace bezdomovectví sankční vyřazení z evidence ÚP z důvodů neplnění povinností stanovených Úřadem práce. **Podle odhadů ÚP bývá takto každoročně vyřazeno z evidence asi 15 – 20 lidí,** kteří se tak na období 6 měsíců ocitají prakticky bez prostředků.

Část lidí si ovšem život na ulici dost možná zvolila dobrovolně, jako **životní styl, jako naprostou rezignaci či jako formu vzpoury proti konformitě života.**

Jak si u jednotlivých skupin osob ohrožených ztrátou bydlení ještě ukážeme, specifické příčiny i průvodní jevy propadu do bytové nouze se mohou lišit. **Výjimku tvoří problémy s dluhy a exekucemi, které spojují takřka všechny případy bezdomovců, nebo osob ohrožených ztrátou bydlení.**

Kromě níže uváděných údajů může jako jiné vodítko pro počet lidí ohrožených ztrátou bydlení posloužit také celkový počet lidí s trvalým pobytem na ohlašovně MěÚ Moravská Třebová, který na začátku května 2018 činil celkem **410 osob, z toho 52 mladších 18 let**. Lidé se přihlašují k trvalému pobytu na MěÚ z mnoha různých důvodů. Mezi nejčastější však patří akutní problémy s dluhy a exekucemi, které často indikují riziko ztráty bydlení. Dle našich zkušeností, může počet osob do 18 let zhruba odpovídat přibližnému počtu rodin ohrožených ztrátou bydlení nebo v bytové nouzi.

Kategorie Ethos – bez střechy

V Moravské Třebové se nyní nachází zhruba 2 - 3 lidé v situaci zjevného bezdomovectví, kteří pobývají na neznámých místech, pravděpodobně venku nebo v opuštěných objektech. Přes den bývají často k zastižení u nákladní rampy místního Penny Marketu. Do nedávné doby bývala místem častého pobytu bezdomovců budova bývalé dětské nemocnice, která však byla stržena. V současné době bývá nejčastějším útočištěm pro osoby bez střechy nad hlavou ubytování ve Františkánském klášteře, což výrazně snižuje počet bezdomovců na ulicích.

Kategorie Ethos – bez bytu

Další osoby na hranici bezdomovectví se nacházejí v již zmiňované ubytovně a v objektech ve vlastnictví *Řádu menších bratří*. Na ubytovně se jedná asi o **33 lidí, v budovách kláštera asi o 60 lidí.** Přestože tito lidé nebydlí na ulici, zařadili jsme je do této kategorie bezdomovectví, protože jsou ubytováni v nestandardním a pro dlouhodobý pobyt z různých důvodů nevyhovujícím typu bydlení, bez klasického nájemního vztahu. Jejich obyvatelé nemají za stávajících podmínek možnost posunu ke zlepšení situace a pobyt na ubytovně nebo v jiném nestandardním bydlení se pro ně tak stává dlouhodobým provizoriem.

[24] Podobná je situace u duševních poruch, které bývají zvláště u osob na ulici bohužel často dlouhodobě neřešené.

Dle údajů Úřadu práce bylo v únoru 2018 na ubytovnách, v klášteře a případně v dalších nestandardních typech bydlení v Moravské Třebové celkem 25 příjemců dávky HN – příspěvku na živobytí.

Výhledově lze také do této kategorie *bez bytu* zařadit osoby opouštějící výkon trestu, či výkon vazby, zvláště pak ty, kteří nemají vlastní bydlení ani rodinné zázemí. Přestože souhrnné údaje za rok 2018[25] ještě nejsou k dispozici, zajímavé srovnání a jistý vhled do situace ukazují data, poskytnutá sociálními kurátory MěÚ za roky 2016 a 2017, jež jsou shrnuta v další tabulce. Údaje o počtu mladých lidí opouštějících dětské domovy, výchovné ústavy nebo pěstounskou péči za stejné období se nám bohužel nepodařilo získat.

Vysvětlivky: VTOS – Výkon trestu odnětí svobody, VV – Výkon vazby	2016	2017
Počet propuštěných osob z VTOS/VV - ORP /	12	13
z toho Moravská Třebová	8	6
Počet propuštěných osob VTOS/VV bez standardního bydlení – ORP/	3	2
z toho Moravská Třebová	2	0

Tabulka 3 - Evidence sociální kurátorky pro dospělé, MěÚ Moravská Třebová (Zdroj: MěÚ Moravská Třebová, vlastní zpracování)

Část moravskotřebovských občanů také vzhledem k nedostatečným místním kapacitám bydlí na ubytovnách či azylových domech mimo ORP (například v Koclířově). Přesné počty se nám však nepodařilo zjistit.

Kategorie Ethos – nevyhovující nebo nejisté bydlení

Za osoby v nevyhovujícím nebo nejistém bydlení považujeme rodiny či jednotlivce ohrožené ztrátou bydlení například kvůli exekucím, velmi nízkým příjmům, z důvodu rozpadu vztahu či rodiny nebo žijící v přelidněných nebo technicky nevyhovujících domácnostech.
Odhad počtu těchto osob je vzhledem k velikosti regionu a rozptylu sociálně vyloučených osob problematický. Proto jsme vycházeli hlavně z počtu příjemců dávek HN, konkrétně doplatku na bydlení a dále z počtu příjemců příspěvku na bydlení, které indikují nedostatečné příjmy daných osob pro pokrytí nákladů na bydlení. Do našich odhadů tak nejsou započítáni sociálně slabší jednotlivci a senioři, kteří na uvedené dávky nedosáhnou, ale přesto mohou být ohroženi ztrátou bydlení. Celkový počet lidí v bytové nouzi tak může být o desítky procent vyšší.

[25] Za první čtvrtletí 2018 byly údaje následující: 40 VTOS. 4 už byli propuštěni, 36 je ještě ve výkonu trestu.

Celkový počet vyplácených doplatků na bydlení činil v únoru 2018 **40 v Moravské Třebové a 50 v dalších obcích ORP**. Pokud zahrneme příjemce a jejich rodiny s průměrným počtem členů domácnosti dle celkového množství příjemců HN, ta by se to mohlo týkat až **180 osob v Moravské Třebové (z toho zhruba 50 dětí) a 230 ve zbytku ORP (asi 65 dětí).**

Počet osob v nejistém bydlení rozšířený o nízkopříjmové hledisko

Věcný záměr zákona o sociálním bydlení (MPSV, 2017) rozšiřuje skupinu osob v bytové nouzi nad rámec osob bez bydlení o osoby s nízkými příjmy, které vynakládají velkou část nákladů na bydlení. A to víc než 40 %, pokud zároveň těchto 40 % nepřekračuje výši normativních nákladů na bydlení, a zároveň započitatelný příjem domácnosti po úhradě nákladů na bydlení nepřesahují 1,6 násobek životního minima (a též s vazbou na zhodnocení majetku).

Z uvedených statistik této cílové skupiny můžeme vedle odhadů pro osoby ohrožené sociálním vyloučením dále využít statistiky vyplacených příspěvků na bydlení, kdy nárok na dávku vyplývá právě z poměru výdajů vynakládaných na bydlení, ačkoliv se u této dávky jedná o 30 % a nikoliv 40 %. Celkový počet vyplácených příspěvků na bydlení činil v únoru 2018 **100 v Moravské Třebové a 290 v dalších obcích ORP**. Pokud zahrneme příjemce a jejich rodiny s průměrným počtem členů domácnosti, tak by se to mohlo týkat **asi 230 osob v Moravské Třebové asi 667 osob ve zbytku ORP**.

Celorepubliková data pro odhad velikosti cílové skupiny osob vynakládajících vysoký poměr výdajů na bydlení obsahuje šetření EU-SILC 2013.[26] Mezi skupinu domácnosti častěji vynakládajících na bydlení více než 40 % příjmů patří dle těchto dat **domácnosti jednotlivců, u kterých se jedná o 29,6 % a domácnosti osamělých rodičů, kterých více jak 40 % příjmů vynakládá 26,2 %** domácností. V Moravské Třebové žilo dle SLDB 2011 v jednočlenných domácnostech 1370 osob a je zde 352 domácností osamělých rodičů. Pokud bychom tak vyšli v odhadu z přepočtu údaje pro celou ČR na podmínky Moravské Třebové, jednalo by se o **405 osob v domácnostech jednotlivců** a **zhruba o 92 domácností**, samoživitelek a samoživitelů, kteří vynakládají více jak 40 % svých příjmů na bydlení. Tato čísla jsou samozřejmě pouze velmi hrubým odhadem, který nám rozhodně neposkytuje přesná a validní data a který by bylo navíc nutné rozšířit o další typy domácností, ohrožené ve větší míře chudobou, kam patří například rodiny se třemi a více dětmi nebo tzv. závislými osobami.

Z definice věcného záměru zákona o sociálním bydlení vyplývá, že ne všichni, kteří vynakládají daný poměr příjmů na bydlení, patří mezi osoby v bytové nouzi. Jako potenciální klientelu sociálního bydlení nelze samozřejmě zahrnovat osoby vlastníci nemovitosti (byť to neplatí zcela a některé nemovitosti jsou zatíženy exekučními příkazy).

Místní ubytovací kapacity pro osoby ohrožené ztrátou bydlení

[26] Dle Šimíková, I. Vyhlídal, J. 2015. *Popis velikosti a struktury osob, které by mohly představovat cílovou skupinu sociálního bydlení.* Praha: VÚPSV.

Kvůli absenci azylových domů nebo jiných bytových alternativ supluje tuto funkci v Moravské Třebové zdejší městská ubytovna a zmiňované objekty Františkánského řádu.

Městská ubytovna

Muži a ženy bez jiné možnosti bydlení mají možnost využít ubytovny města Moravské Třebové na ulici Brněnské 50. Na ubytovně je celkem 21 pokojů pro dva, tedy celkově 42 lůžek. Ty jsou v současné době využity asi ze ¾. Dále jsou zde formálně zřízena 2 tzv. krizová lůžka, která však prakticky nebývají využívána.

Kuchyňky a sociální zařízení na ubytovně jsou společné. Pronajímání zajišťují stejně jako v případě městských bytů Technické služby a administrativně Odbor majetku města a komunálního hospodářství. O provoz se stará správce pověřený městem, který zároveň na ubytovně bydlí. Od ledna 2018 byl jeden z ubytovaných rovněž pověřen úklidem. Na plynulý chod, výběr ubytovaného a dlužných částek potom dohlíží pověřená pracovnice Technických služeb, která se dle svých slov snaží s ubytovanými dle možností co nejvíce pracovat a motivovat je k plnění povinností spojených s bydlením, nicméně její hlavní pracovní náplň je jiná.

Z celkového počtu obyvatel ubytovny pracuje legálně asi 8 lidí, z toho 4 na VPP a 1 na klasický úvazek a jeden na dohodu o provedení práce rovněž u TS. Zbytek osob jsou starobní či invalidní důchodci, případně příjemci dávek hmotné nouze. **Většina obyvatel ubytovny pochází z okolních obcí nebo přímo z Moravské Třebové.** Případy lidí, kteří by neměli žádné vazby s regionem, bývají na ubytovně spíše výjimečné, ačkoliv to může souviset i se způsobem vyplácení některých dávek (např. doplatku na bydlení) ÚP, který požaduje od ubytovaných tyto vazby prokazovat. Věkový průměr ubytovaných se pohybuje kolem 50 let. Většina obyvatel je stálých, bydlí zde i několik let.

Za lůžko na pokoji se platí měsíčně částka přibližně 2500 – 2600 Kč, kterou ubytovaní hradí převážně ze sociálních dávek (PnŽ, DnB) nebo ze starobních a invalidních důchodů, v menší míře potom z výplaty.

Ubytovna je v relativně dobrém technickém stavu, město navíc plánuje pokoje vymalovat, postupně vyměnit okna, postele a u některých pokojů i podlahy. Celkové prostředí na ubytovně však působí deprimujícím a demotivujícím dojmem. Většina obyvatel ubytovny se nachází v tíživé životní situaci, jedná se o lidi, kteří se potýkají s nezaměstnaností, dluhy a exekucemi, různými druhy závislostí, se zdravotními problémy nebo duševním onemocněním. Ubytovna je tak místem koncentrace sociálně-patologických jevů, které ztěžují návrat ke standardnímu způsobu bydlení a i proto byla v roce 2015 při šetření MPSV označena za sociálně vyloučenou lokalitu.

Ubytovna není pobytovou sociální službou a s lidmi tak zde neprobíhá systematická sociální práce. V rámci svých možností a kapacit zde vykonávají sociální práci pracovnice Úseku sociálních služeb a pomoci OSVZ, například při doprovodu klientů ve špatné zdravotní situaci na ÚP, nebo na další úřady. Někteří z nich tak na ubytovně bydlí již řadu let, aniž by však došlo k výraznějšímu posunu jejich situace. *„Ty lidi jsou tam v podstatě uklizený. Když někdo skončí tady na místní ubytovně, tak už*

to může být na celý život.“[27]. **Přitom deklarovaným posláním ubytovny by mělo být dočasné řešení krizové situace, které se však vzhledem k absenci návazných kroků a dalších možností bydlení neustále odkládá. Problémem je také špatná pověst ubytovny a určité stigma, které je s ní spojené. Ubytovna je například nabízena jako krátkodobé řešení některým osobám, které odcházejí z výkonu trestu a nemají jinou možnost dočasného bydlení. Část z nich, především pak ti, kteří zde již někdy v minulosti pobývali, však do ubytovny odmítají nastoupit.** *„Dost lidí, co už někdy byla na ubytovně, tak tam znovu nechtějí. Řeknou třeba, že tam s takovýma špinavcema nechtějí být.“*[28] Z těchto a dalších důvodů nejsou například 2 krizová lůžka, vymezená na ubytovně pro případy akutní bytové nouze prakticky využívána a osoby, pro které jsou určeny tak raději volí jiné alternativy, mezi nimi nedaleký Františkánský klášter, kam jsou někdy odkazováni i městskou policií. Dle pracovníků města jsou tak lůžka většinu roku prázdná a není určený přesný postup, jak s ubytovanou osobou dále nakládat, pokud lůžka skutečně využije. Otázkou také zůstává nenaplnění celkové kapacity ubytovny. Mimo zmíněné důvody může také souviset s tím, že na bydlení zde nedosáhnou osoby, které mají vůči městu jakýkoliv dluh, což může být pro některé z nich těžko řešitelná překážka.

Největším problémem na ubytovně zůstává absence systematické sociální práce s klienty. V minulosti bylo na tento problém opakovaně poukazováno. V rámci prevence kriminality bylo v řešení například zřízení funkce domovníka nebo byl podaný projekt na zřízení funkce sociálního pracovníka, který by na ubytovně měl sídlo a docházel by rovněž za klienty i do kláštera, nicméně plánované projekty nenaplňovaly parametry požadované Ministerstvem vnitra. Neúspěšně také za rozšíření své služby do prostor ubytovny v minulosti lobovali pracovníci CVČ.

[27] Osobní sdělení respondenta 2. Vlastní terénní záznamy.
[28] Osobní sdělení respondenta 3. Vlastní terénní záznamy.

Obrázek 2 – Městská ubytovna v Moravské Třebové (foto: Martin Šmoldas)

Františkánský klášter

Již přes 10 let poskytuje zázemí a ubytování osobám ohroženým bezdomovectvím *Řeholní dům řádu menších bratří* (neboli řád františkánů) ve svém objektu v klášteře v Moravské Třebové a na dalších dvou farách v nedalekých obcích Staré Město a Gruna. Objekt kláštera byl řádu navrácen státem v rámci církevních restitucí v 90. letech. Hlavním nositelem a realizátorem sociálních myšlenek je zde kvardián (představený řádu), otec Šebestián.

V současné době je zde ubytováno až 60 osob v bytové nouzi, (z toho asi 8 dětí), z toho polovina přímo v klášteře v Moravské Třebové. Kromě jednotlivců nebo párů zde žije i zhruba 5 samoživitelek s dětmi a 2 rodiny. Z celkového množství ubytovaných osob je asi 11 Romů, 5 – 6 osob s duševním onemocněním, přičemž 1 osoba zde bydlící má svého opatrovníka. Jedná se tedy převážně o cílové skupiny, které jsou výrazně znevýhodněny na trhu s bydlením a pro něž v podmínkách Moravské Třebové neexistuje systémové řešení. Výčet jmenovaných skupin pak uzavírají starší bezdomovci, nebo obecně chudí lidé trpící těžkými zdravotními problémy, pro které systémové řešení neexistuje ani v rámci celé ČR. Kvůli nízkým důchodům spojeným s exekucemi často nedosáhnou na patřičné pobytové sociální služby a dlouhodobý pobyt v nemocnici či na LDN není vzhledem ke kapacitám a

účelu zařízení možný, nehledě na to, že i samotný personál nemocnice řeší každoročně odhadem i desítky případů, kdy hledá ubytování pro pacienty, kteří po skončení hospitalizace nemají kam jít. V souvislosti s touto cílovou skupinou (ale i dalšími) řeší v klášteře častou bariéru při zajišťování příspěvků na péči.

Ubytování v klášteře nefunguje na principu sociální služby, většina aktivit je zde poskytována na bázi dobrovolnictví členů řádu a jejich spolupracovníků. Placenou pozici zastává pouze jedna administrativně-sociální pracovnice. Představitelé řádu nemají zájem transformovat svou činnost v sociální službu, protože by to představovalo zvýšenou administrativní a personální zátěž, na kterou nemají kapacity.

Za ubytování je měsíčně poskytována úhrada ve výši zhruba 3000 Kč, která zahrnuje veškeré náklady na bydlení. V některých případech dostávají ubytovaní také stravu, ošacení, hygienické potřeby a další nezbytnosti dle aktuálních možností. Částka za ubytování je ubytovanými hrazena většinou z DnB, případně z PnŽ nebo starobních či invalidních důchodů. Ubytování zahrnuje většinou společné pokoje, kuchyňky a sociální zařízení, které se nacházejí na chodbě. Uspořádání prostor na farách, především pak v Gruně, je pak přizpůsobeno více podmínkám rodinného života. Za jednu z velikých výhod zdejšího ubytování je možné považovat to, že nedochází k rozdělování rodin.

Část ubytovaných žije v prostorách kláštera dlouhodobě a některé z nich se daří zapojit i do jeho základního chodu nebo pracovních aktivit. Základní zázemí je však poskytováno také osobám v tíživé životní situaci, jež přicházejí přímo z ulice. Naopak ubytování na faře v Gruně je více uzpůsobeno osobám, párům nebo rodinám, které mají základní kompetence k samostatnému bydlení.

Finanční stabilita celého systému ubytování je v současné době kvůli zpřísňujícím se podmínkám vyplácení dávek HN částečně ohrožena. Změnila se například pravidla pro PnŽ, který je od 1. 1. 2018 vyplácen do výše 35 – 60 % ve stravenkách, což znesnadňuje úhradu ubytování. Vyplácení DnB je u bydlení na farách zase podmíněno vlastními měřiči odběru energií pro jednotlivé byty, což však není v technických ani finančních možnostech farností, které vlastní budovy far. Vzhledem k tomu, že klášter není sociální službou, není příjemcem žádných dotací a na jeho chod finančně nepřispívá kraj ani město Moravská Třebová (ani obce Gruna či Staré Město), zůstává tak hlavním zdrojem příjmů uvedená částka za ubytování, případně občasné příspěvky donátorů a sympatizantů. Významným zdrojem pomoci jsou také *Tříkrálové sbírky* Charity Moravská Třebová a jejich potravinová banka.

Díky aktivitám řádu se v současné době nenacházejí na ulicích Moravské Třebové téměř žádní bezdomovci. Přitom dle tvrzení některých aktérů i podle dohledatelných zpráv z médií[29] jich mohlo být ještě před rokem 2013 až 45, přičemž ubytovaných v klášteře bylo tehdy 38. Ubytovací kapacita kláštera a obou far tak za posledních 5 let narostla téměř o polovinu, a město se v současné době problematikou bezdomovectví nemusí prakticky vůbec zabývat. V případě ukončení současné ubytovací činnosti řádu by se dle odhadů nárazově na ulici ocitlo nyní asi 20 – 25 lidí.

Aktivity řádu se zpočátku nesetkávaly s příliš velkým pochopením místních občanů a institucí. Byly označovány za nesystémové, případně bylo poukazováno na kumulaci osob, které nepocházejí

[29] Viz. Např.: https://pardubice.rozhlas.cz/radnice-v-moravske-trebove-resi-problem-kam-s-bezdomovci-6083630

z Moravské Třebové, v prostorách kláštera a na farách ve Starém Městě a v Gruně. V současné době lze ale vztahy označit za normalizované. Františkáni spolupracují hlavně s Charitou Moravská Třebová, dále s městskou policií, ale část osob zde nachází ubytování i na doporučení úředníků MěÚ či ÚP.

Přes veškerou snahu zůstává část lidí ubytovaných v klášteře ve stavu trvalého provizoria a není v kapacitách členů řádu s nimi realizovat navazující sociální práci nebo systematicky vytvářet kompetence k samostatnému bydlení. Umístění některého z klientů do samostatného bytu, ať už městského, nebo soukromého, se tak daří spíše sporadicky. Vzhledem ke zmíněnému nedostatku návazného bydlení, zde ubytovaní často zůstávají i delší dobu, případně odchází do jiného nestandardního bydlení.

Čas od času jsou v klášteře ubytovány i osoby nebo rodiny z jiných částí Pardubického kraje, které mají podobné problémy a z různých důvodů se dozvědí o této možnosti. Část ubytovaných se zde někdy střídá i ve velmi krátkých časových intervalech, případně se cyklicky navrací.

Obrázek 3 – Františkánský klášter v Moravské Třebové (Zdroj: www.mapy.cz)

Další kapacity krizového bydlení

Další krizové kapacity bydlení v Moravské Třebové prakticky neexistují a alternativní možnosti pro řešení obtížné bytové situace se tak nacházejí hlavně mimo území obce případně i ORP. Jak už jsme zmínili, osoby v bytové nouzi z Moravské Třebové se někdy na doporučení OSVZ, poskytovatelů sociálních služeb či sociálního pracovníka místní nemocnice podaří umístit do azylových domů, které se však nenacházejí přímo v Moravské Třebové. Azylové domy pro matky s dětmi v okolí jsou například ve Svitavách, Koclířově nebo ve vzdálenější obci Hamry u Hlinska. Ještě obtížnější je umístit muže, volné kapacity v azylových domech se totiž sporadicky nacházejí až ve vzdálenějších obcích, například v Olomouci, Zábřehu na Moravě, Šumperku nebo v Pardubicích. Kromě zmiňované městské ubytovny

jsou ostatní ubytovny v Moravské Třebové většinou zaplněny sezónními dělníky, kteří pracují v místním průmyslu.

Nejdostupnějším azylovým domem, který má zároveň nejširší cílovou skupinu osob (rodiny, dětmi, matky nebo otcové s dětmi) v bytové nouzi je azylový dům Náš domov Koclířov, z. s., který v řadě případů využívají i osoby v nouzi z Moravské Třebové. Azylový dům má kapacitu celkem 38 lůžek v 10 bytových jednotkách. Vzhledem ke specifickému zaměření a celostátní působnosti (všech pobytových sociálních služeb), však bývá jeho kapacita většinu roku téměř naplněna a nebývá jednoduché zde získat místo. V loňském roce tak například čtvrtina klientů služby nepocházela z Pardubického kraje, naplněnost služby byla průměrně zhruba 85 %[30]. Část klientů služby má podanou žádost o městský byt v Moravské Třebové, stejně jako v dalších spádových městech v okolí.

Kapacity bydlení nebo pobytové kapacity pro seniory

V současné době provozuje na území města pobytové služby pro seniory příspěvková organizace *Sociální služby města Moravská Třebová* - konkrétně se jedná o *Domov pro seniory* v Moravské Třebové s **200 lůžky**. Plánovaná **rekonstrukce** sníží jeho kapacitu ze současných 200 na 154 lůžek, nicméně vznikne dalších **23 lůžek v rámci připravované služby domova se zvláštním režimem a 2 lůžka pobytové odlehčovací služby.**

V ORP jsou zřízeny dva Domovy s pečovatelskou službou. **DPS města Moravská Třebová, kde se nachází 56 bytů** a **DPS v Jevíčku, kde je 20 bytů**. Sociálně slabší senioři bydlí také v některých sociálních bytech města.

Pro stanovení potřebnosti budoucích kapacit pro bydlení seniorů nemáme v této zprávě již další kapacitu a pro další postup doporučujeme například konzultace s MPSV nebo Pardubickým krajem.

[30] Viz. *Náš domov Koclířov, z. s.: Výroční zpráva* [online]. [cit. 2018-05-21]. Dostupné z http://www.nasdomovkoclirov.cz/vyrocni-zprava/

Další skupiny obyvatel ohrožené v Moravské Třebové a ORP bytovou nouzí a sociálním vyloučením

Správní obvod regionu Moravská Třebová byl na období 2014 – 2020 již poněkolikáté zařazen mezi tzv. *území se soustředěnou podporou státu*, do kategorie *hospodářsky slabé regiony* nebo do kategorie *regiony s vysoce nadprůměrnou nezaměstnaností*[31]. Jak jsme již uvedli v úvodu práce, příčiny neuspokojivého stavu, který se projevuje hlavně vysokou nezaměstnaností a zvýšeným výskytem sociopatologických jevů, je potřeba hledat už v historii města (vnitřní „Sudety“) nebo v ekonomické transformaci.

V Moravské Třebové se dle mapování MPSV nachází jedna sociálně vyloučená lokalita, přičemž se jedná o již zmíněnou městskou ubytovnu na Brněnské ulici (33 obyvatel – jednotlivců). Další lokality a objekty ve městě s vyšším podílem osob ohrožených sociálním vyloučením jsme popsali na předchozích stranách. Kromě ubytovny se jedná hlavně o farnosti v majetku Františkánského řádu (*Řeholní dům menších bratří v Moravské Třebové*) přímo ve městě, nebo v obcích Gruna a Staré Město (celkem asi 60 osob včetně rodin).

Zhruba 17 osob bydlí také v 7 bytech (z nich je 1 v osobním vlastnictví) v obecním objektu s tzv. holobyty v městské části Boršov. Byty se nacházejí v budově bývalé školy, která byla koncem 90. let přestavěna na byty pro neplatiče nájemného. Standard bydlení je tedy velmi nízký. Jedná se o o malé, většinou jednopokojové byty s kuchyňkou, které však nejsou vybaveny teplou vodou a tedy ani koupelnou a sprchami a kde se topí v kamnech. V současné době již tyto byty neplní funkci holobytů, ale běžných nájemních bytů s tzv. sníženou kvalitou (tento standard je definován způsobem vytápění), nicméně úroveň bydlení zůstává stejná, na což je poukazováno i některými nájemníky. „*To bydlení tady není úplně špatný, to nemůžu říct. Ale celej život bych tady teda bydlet nechtěl. Člověk se musí taky někdy osprchovat, že? Nežijeme přeci v kriminále*.“[32] Kromě nedostatečného zázemí pro hygienu, je byl zmiňován také na obtížný způsob vytápění, společné vyúčtování nákladů za vodu nebo částečnou izolaci obyvatel, kteří většinou nedisponují automobily a jsou závislí na omezeném počtu autobusů. Pro vícečetné rodiny jsou pak v bytech stísněné podmínky. Nicméně, standardu bydlení odpovídá doposud poměrně nízké nájemné – 35 Kč za m².

Složené obyvatel holobytů je pestřejší, bydlí zde i několik Romů, kteří předtím obývali byty v centru města.

Některými místními aktéry je za sociálně vyloučenou lokalitu či „ghetto“ označováno také historické centrum města, nebo přinejmenším náměstí a některé přilehlé ulice. Jedná se však spíše o nadsázku nebo metaforu, která naznačuje, že navzdory nesmírné historické hodnotě je prakticky již od konce války centrum považováno za méně atraktivní místo k bydlení, což je dáno hlavně stavebně technickým stavem budov, jejich vnitřními dispozicemi, historií výstavby a obsazování bytů ve městě a také sociální a etnickou strukturou obyvatel v centru.

[31] Viz. Např.: http://www.jvmrpic.cz/regiony-cr-s-intenzivni-podporou-ze-strany-statu
[32] Osobní sdělení respondenta 4. Vlastní terénní záznamy.

Dle tvrzení některých aktérů začíná narůstat také počet chudších obyvatel na sídlišti „Západní“, například skrze vyšší počet rodičů samoživitelů (samoživitelek). K tomuto tvrzení však neexistují relevantní statistické údaje.

Místní romská populace

Moravská Třebová má poměrně vysoké zastoupení romské populace, která dle odhadů místních aktérů tvoří asi 3 % obyvatel města. Místní Romové patří mezi nejchudší obyvatele města, potýkají s vysokou a často dlouhodobou nezaměstnaností, zadlužením, tvoří velké procento místních příjemců dávek hmotné nouze a část z nich se zřejmě potýká i se závislostí na drogách. Nicméně zdejší romská populace netvoří komunitu v pravém slova smyslu a rozdíly mezi různými skupinami mohou být velké (včetně ekonomické situace). Ve městě jsou totiž jednak zastoupeny různé subetnické skupiny (Sinti, Rumungři) a jednak několik větších rodin, jejichž vzájemné vztahy nejsou harmonické. Zhruba před třemi lety se do města také přistěhovala větší rodina ze Slovenska, která je místními aktéry považována za nejvíce problémovou (částečně bydlí na ul. Svitavské). Z těchto a dalších důvodů nevytvořili doposud místní Romové žádnou formální politickou či sociální platformu nebo organizaci, skrze kterou by prosazovali kolektivní zájmy. Jejich potřeby jsou tak částečně saturovány jinými institucemi, převážně pak Centrem volného času, které je organizační složkou MěÚ. Z uvedených důvodů je také částečně nerealistická představa jedince – autority z řad místních Romů, který by měl respekt u všech ostatních a moderoval případné konflikty.

Většina Romů z Moravské Třebové žije v centru města, na náměstí a v některých přilehlých ulicích. Nejedná se však o souvislé osídlení, ale spíše o jednotlivé byty či několik bytů v domech ve vlastnictví města nebo soukromých vlastníků, kteří bytové domy získali v rámci privatizace, případně jiným způsobem. Další romské rodiny žijí potom na ulicích Olomoucká, Brněnská, Svitavská a Nádražní, které s centrem sousedí a několik domácností je potom rozprostřeno i ve zbytku města (ul. Školní, Dr. Jánského - ty jsou ale považovány spíše za integrované).

Romské osídlení centra města je většinovým veřejným míněním vnímáno spíše negativně, protože se jedná o jinak turisticky atraktivní lokalitu v městské památkové rezervaci. Na veřejných prostranstvích dochází k občasným konfliktním situacím a centrum zůstává mimo úřední hodiny prakticky vylidněné.

Původ romského osídlení města je třeba hledat již v 50. letech, kdy přicházeli ze Slovenska (například z Bardějova a okolí) jako nekvalifikovaná pracovní síla pro potřeby zdejšího obnoveného průmyslu, který se po odsunu sudetských Němců potýkal s nedostatkem zaměstnanců. Obtíže spojené se soužitím s majoritou byly přitom zřejmé již od počátku. V záznamech městské kroniky z roku 1956 se například můžeme dočíst, že: „*Komise pro převýchovu cikánského obyvatelstva neměla úkol lehký. Řešila vhodné umístění těchto občanů do pracovního poměru, sledovala prospěch a docházku jejich dětí v mateřských i školách (…) poskytovala jednorázové sociální výpomoci a všímala si i celkové převýchovy těchto občanů v oblékání, hygienických návycích apod. Podle usnesení rady KNV v Brně bylo zajištěno dalších 5 bytů na Nám. VŘSR č. 12 – zadní trakt, Poštovní ul. Č. 4, Horní č. 2, Moskevská č. 31 a Cihlářová č.*

13. V červnu byly v rámci této kvóty přiděleny 2 rodiny kočujících cikánských občanů uvyklých primitivnímu způsobu života. Obě byly umístěny do společného bytu na ulici Horní, kde došlo několikráte k oprávněným stížnostem občanů na jejich chování.“ Z uvedené kuriózní citace jsou paradoxně vidět některé fenomény, které se v soužití s Romy projevují až do dnešních dní. Jednak je to přidělování bytů romským domácnostem hlavně v centru města, které se postupem času stalo jakousi normou. V nejstarším období poválečného dosidlování Romové získávali hlavně vícerozměrné byty v horším technickém stavu, kterých bylo právě v centru města spousta. Zatímco první úspěšná vlna poválečných osadníků se usazovala hlavně v hodnotných rodinných domech a vilách v severní nebo severozápadní části, (později) rozvíjející se střední třída usilovala o bydlení v nových družstevních bytovkách a později na sídlišti na ul. Západní, místní Romové zůstali až do současnosti ve své většině bydlet hlavně v historickém centru města. Pokud některé romské rodiny dosáhli v 80. letech jisté sociální mobility, pak se to projevilo i jejich stěhováním se dále od centra. (ačkoliv toto tvrzení nelze uplatnit na všechny případy). Část romských rodin drží v osobním vlastnictví rodinné nebo menší bytové domy v centru, z nichž však některé nejsou v příliš dobrém technickém stavu.
Z výše uvedené citace také vyplývá, že jednotlivé domy ale i byty, byly dost možná obsazovány různými romskými rodinami, které neměly žádné vzájemné vazby a mohly tak mezi nimi vznikat zásadní rozpory. Tím byl do budoucna položen jeden ze základů nefunkčnosti místní romské populace jako komunity.

Potřeba bydlení u většiny místních Romů je doposud relativně naplněna, ačkoliv přeplněné byty začínají být v poslední době problém i pro některé místní romské nebo smíšené rodiny. Vývoj ovšem není tak dramatický jako v jiných částech republiky, protože místní Romové ve své většině dlouhodobě a stabilně obývají převážně historické centrum města, kde jsou vícerozměrné bytové jednotky. Hlavním problémem, převážně mladé generace není ani tak akutní stísněnost bytů (místní Romové obvykle ani nevytvářejí příliš mnohočetné rodiny), jako spíše nemožnost se osamostatnit. Mladí jedinci, páry a rodiny tak zůstávají bydlet ve vícegeneračních bytech a nemají mnoho šancí se osamostatnit a vymanit se z prostředí rodiny. To spolu s dlouhodobou nezaměstnaností, nedokončeným vzděláním, pocity diskriminace a nepřijetí většinovou společností, negativními vlivy v rodině a celkově neperspektivními vyhlídkami může vést hlavně u romské mládeže k dlouhotrvající frustraci a podléhání patologickým jevům,

Až na dvě výjimky, docházejí všechny školou povinné romské děti do ZŠ „Křižovatka, na ul. ČS: armády, kde v současné době tvoří až čtvrtinu žáků.

Část místních Romů (Sintů) je zapojena do aktivit evangelického náboženského spolku *Život a světlo* se sídlem v Olomouci, přičemž bohoslužby se odehrávají i v Moravské Třebové. V počáteční fázi byly pro bohuslužby poskytnuty prostory CVČ, ale vzhledem k velkému množství lidí organizátoři nakonec zvolili jiný prostor

Lidé ohrožení příjmovou chudobou

Dle šetření ČSÚ[33] z let 2015 a 2016 je v České republice ohroženo příjmovou chudobou necelých 10 % obyvatel, přičemž tento podíl se dlouhodobě příliš nemění. Údaje k Moravské Třebové sice k dispozici nemáme, nicméně lze předpokládat, že se od průměrných republikových čísel o tolik lišit nebudou, případně budou díky vyšší míře nezaměstnanosti i o něco vyšší, protože obvyklá výše příjmu může být v Moravské Třebové asi o třetinu nižší než celostátní průměr. Průměrná měsíční mzda v Česku činila ve čtvrtém čtvrtletí roku 2017 31646 Kč (29029 Kč v Pardubickém kraji) a medián 24896 Kč. K Moravské Třebové podobná statistická data neexistují, nicméně rozborem výdělků u 50 pozic nabízených v dubnu ÚP pro Moravskou Třebovou s maximálně půlhodinovou dojížďkou do blízkého okolí jsme dospěli k průměrné částce cca 20 660 Kč. Do této mzdy však nebyly zahrnuty částečné úvazky. K o něco vyšším číslům došla společnost Berman Group při realizaci Průzkumu podnikatelského prostředí pro Strategický plán rozvoje města. *„Průměrná mzda za rok 2016 dosáhla částky 21 679 Kč, v roce 2017 narostla na 22 902 Kč a pro letošní rok je očekáván další nárůst o cca 5-10%.“*[34] Tato čísla se však vztahují pouze k platům ve firmách, které se účastnily průzkumu.

Dle údajů za celý Pardubický kraj, byly nejnižší výdělky již tradičně zastoupeny mezi nekvalifikovanými nebo pomocnými dělníky (19 010), nebo mezi pracovníky v úklidu (14 862)[35].

Vzhledem k nízkým příjmům má skupina osob ohrožená příjmovou chudobou pochopitelně větší problém dosáhnout na standardní bydlení nebo si ho udržet.

Nejvíce se dle ČSÚ příjmová chudoba dotýká domácností nezaměstnaných a příjemců dávek (69,1 %), s velkým odstupem potom domácností důchodců (11,5 %), samostatně výdělečně činných (9,6 %) a nakonec zaměstnanců (4,1 %). Z hlediska složení rodin a počtu osob v domácnosti jsou nejvíce příjmovou chudobou ohroženy domácnosti neúplných rodin se závislými dětmi (40,1 %), kterých je v Moravské Třebové asi 350 – 380 (u nichž je v asi 80 % případů v čele domácnosti žena) – **ve městě se jedná tedy asi 140 – 150 těchto rodin ohrožených nízkými příjmy**. Stejně tak bývají chudobou výrazně ohroženy i rodiny se třemi a více dětmi (až 23 %), kterých je ve městě celkem asi 90 a **příjmovou chudobou jich tak proto může být (dle procentuálního poměru) ohroženo asi 20**.

Nezaměstnanost v Moravské Třebové a ORP

V lednu 2018 činila nezaměstnanost v Moravské Třebové **6,1 %[36], což představovalo 416 lidí bez práce**[37]. V rámci celé ORP byla nezaměstnanost potom ještě vyšší, **6,9 % s počtem 1070 lidí bez práce**. Ze sledovaných regionů Pardubického kraje se jedná o **vůbec nejhorší výsledek,** přičemž druhý

[33] BRÁZDÍKOVÁ, Michaela. Chudoba postihuje i zaměstnance. *Statistika a my* [online]. **2016**(07-08/2016) [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: http://www.statistikaamy.cz/2016/08/chudoba-postihuje-i-zamestnane/

[34] Berman Group. *Strategický plán rozvoje města - Průzkum podnikatelského prostředí* 2018 [cit. 2018-04-09]. S. 7.

[35] Viz. *ISPV - Informační systém o průměrném výdělku: Zveřejněny výsledky ISPV za 4. čtvrtletí 2017* [online]. [cit. 2018-05-21]. Dostupné z: http://www.ispv.cz/cz/Aktuality/Zverejneny-vysledky-ISPV-za-4--ctvrtleti-2017.aspx

[36]Zdroj:http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/pak/nezamestananost_v_cislech/statistiky/rok_2018/pardubicky_kraj/leden_2018

[37] Počet nabízených volných míst byl ve stejném období 276 za ORP a 182 za Moravskou Třebovou

nejhorší výsledek byl v ORP Svitavy, kde byla ve sledovaném období nezaměstnanost 3,9 %, **což převyšovalo ORP Moravská Třebová o celé 3 %. „***Podle výsledků Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 činil podíl osob se základním vzděláním včetně neukončeného mezi patnáctiletými a staršími 22,3 %, což byla druhá nejvyšší hodnota v kraji po Králicku. Odvětvové zaměření zaměstnanosti se vyznačuje značně podprůměrným zastoupením zaměstnaných obyvatel ve službách*." Uvedené tvrzení je možné podpořit i vybranými statistickými údaji. Například k 16. 4. 2018 na stránkách ÚP nabízeno celkem 132 volných pracovních míst pro Moravskou Třebovou s dojezdností do 10 minut. Z nich bylo plných 74 pro absolventy základní či praktické školy, 42 pro vyučené, 12 míst pro uchazeče s maturitou a pouze 4 pro vysokoškolsky vzdělané.

Město Moravská Třebová v průběhu ekonomické transformace utrpělo v souvislosti s problematickou přeměnou trhu práce a útlumem převážně textilního průmyslu. V důsledku toho se nyní při shánění na pracovním trhu znevýhodněny většinou ženy kvalifikované pro zmíněné textilní odvětví, které buď musejí pracovat na převážně nekvalifikovaných pozicích, ve vícesměnných provozech, které jsou obtížně slučitelné s rodinným životem. Navíc omezený počet pracovních míst, která v textilním průmyslu zůstala, se vyznačuje jedněmi z nejnižších výdělků.

Příjemci dávek hmotné nouze

Mezi skupinami nejvíce ohroženými příjmovou chudobou bývají dlouhodobě nezaměstnaní nad 1 rok a příjemci dávek HN. Tyto dvě skupiny se přitom z velké části překrývají. V únoru bylo v Moravské Třebové celkem **95 příjemců dávky HN - PnŽ**. Jeden příjemce přitom představuje přibližně jednu domácnost (protože dávku využívají tzv. společně posuzované osoby) kromě jednotlivců na ubytovnách a azylových domech a dalších specifických případů. Celkový počet lidí, kteří jsou nyní existenčně závislí na příjmech dávek v hmotné nouzi tak odhadujeme přibližně na **450**. Z 95 domácností v HN bylo podle našich odhadů **přibližně 120 nezaopatřených dětí. Podle našich kvalifikovaných odhadů do skupiny obyvatel ohrožených chudou dle příjmu HN tak může spadat 4,4 % obyvatel Moravské Třebové. Jak je možné vidět i na mapě 5, tato čísla jsou ve srovnání s dalšími obcemi Pardubického kraje poměrně vysoká.**

Podobná situace byla rovněž ve zbývajících obcích ORP, kde se v září 2017 nacházelo **celkem 135 domácnosti příjemců HN, tedy asi 640 osob, z toho asi 380 spadalo pod pracoviště ÚP v Jevíčku. Celkový podíl příjemců HN v rámci OPR představuje přibližně 4 % jeho obyvatel (kvalifikovaný odhad 1090 společně posuzovaných osob).**

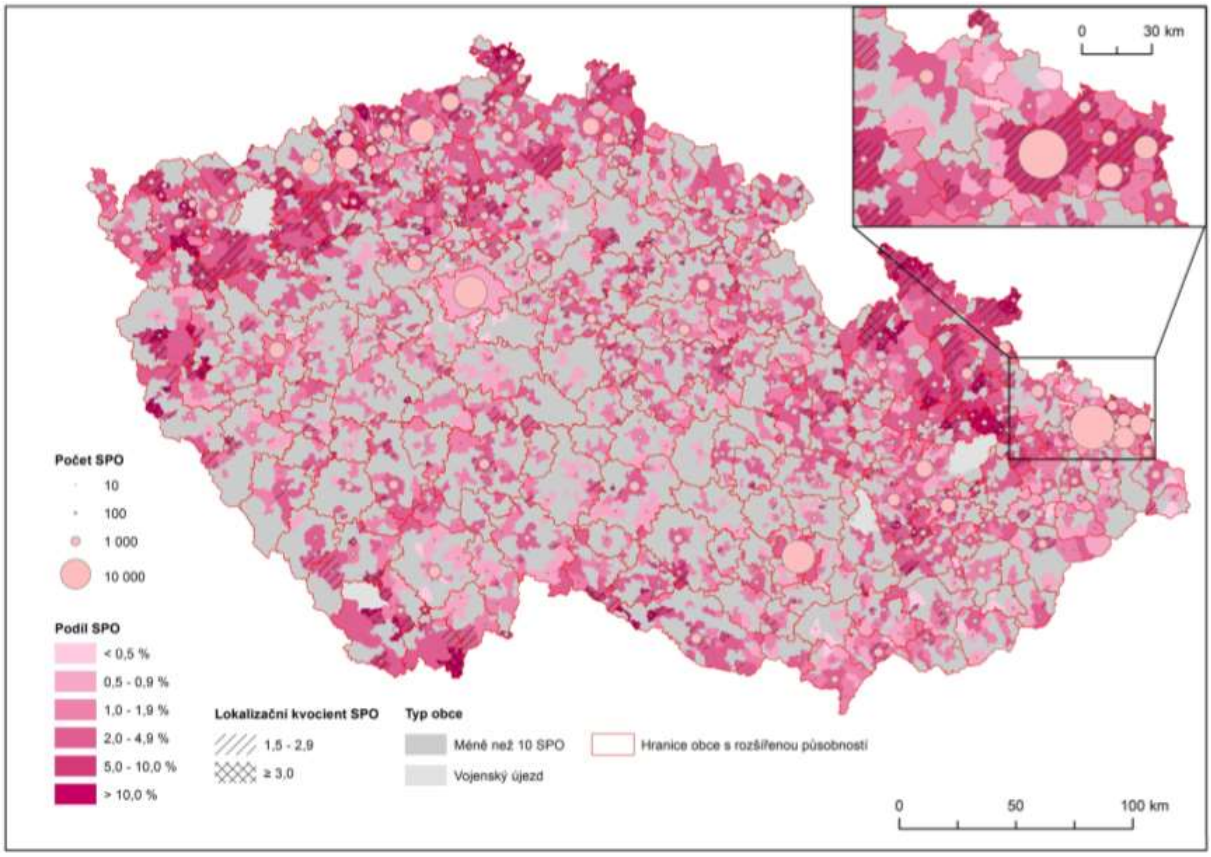

Mapa 5 - Koncentrace SPO příjemců PnŽ v letech 2015 - 2016 v rámci ČR (Zdroj: Sýkora a kol. /MPSV)

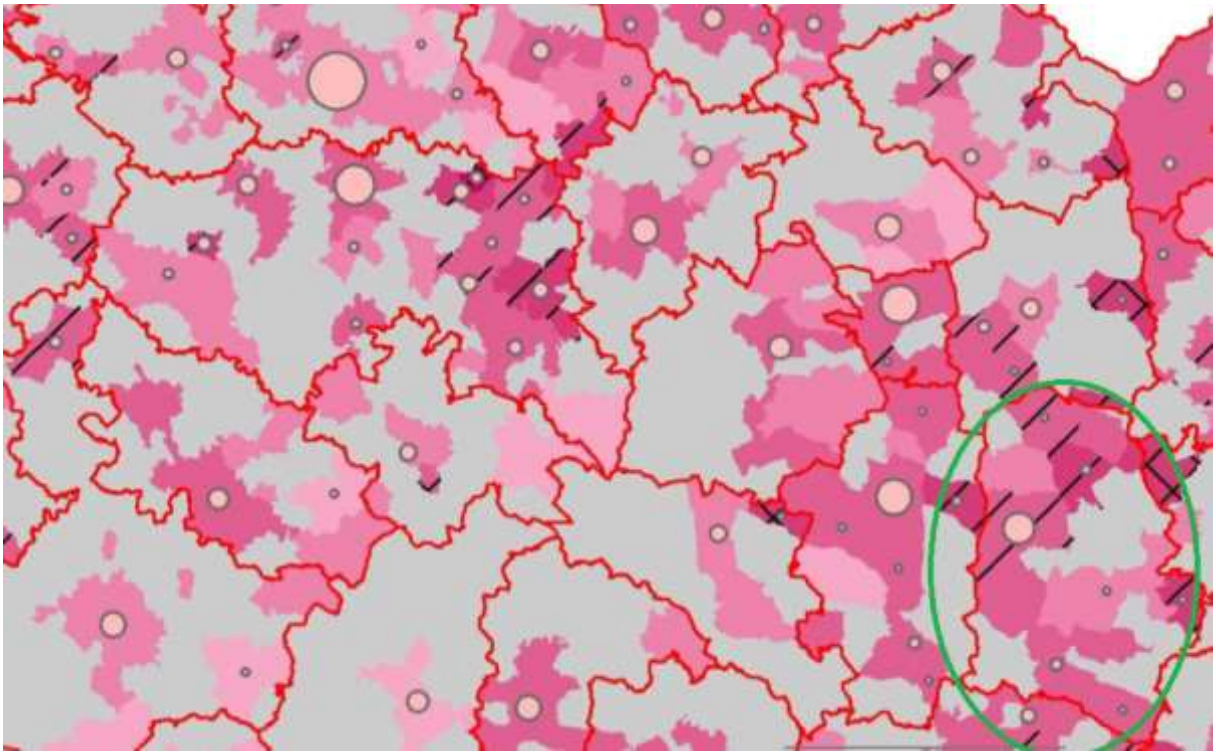

Mapa 6 – Detail koncentrace SPO příjemců PnŽ v letech 2015 - 2016 v Pardubickém kraji - v zeleném oválu ORP Moravská Třebová a okolí (Zdroj: Sýkora a kol. /MPSV)

Celkový počet vyplácených doplatků na bydlení činil v únoru 2018 **40 v Moravské Třebové a 50 v dalších obcích ORP**. Pokud zahrneme příjemce a jejich rodiny s průměrným počtem členů domácnosti dle celkového množství příjemců HN, tak by se to mohlo týkat asi **180 osob v Moravské Třebové a 235 ve zbytku ORP.**

Lidé ohrožení dluhy a exekucemi

Mezi osoby potenciálně ohrožené chudobou a ztrátou bydlení počítáme i osoby, které se potýkají s exekucemi. To se přitom týká průřezově všech skupin obyvatel Moravské Třebové a problematika tak není spjatá se sociálním statusem, etnicitou, nezaměstnaností, nebo dalšími běžnými indikátory sociálního vyloučení, nýbrž souvisí spíše s nerealistickými očekáváními nebo nedostatkem socioekonomických kompetencí, které mají za následek neschopnost sestavit a udržet vyrovnaný rozpočet.

Dle údajů *Exekutorské komory České republiky* zprostředkovaných serverem *mapaexekuci.cz*, se v únoru 2018 nacházelo v Moravské Třebové **985 fyzických osob** postižených soudní exekucí, to jest přibližně **9,6 % všech obyvatel** města, ale až **11,09 % obyvatel v produktivním a vyšším věku (nad 15 let). Ze všech obcí s rozšířenou působností se v rámci Pardubického kraje opět jednalo o vůbec nejhorší výsledek.**

Zhruba 72 % z celkového počtu lidí v exekuci, tedy asi 715 lidí z tohoto počtu mělo 2 a více exekucí. 61 % (asi 600 lidí) z nich pak mělo dokonce 3 a více exekucí a bylo tedy předlužených. Dle našich odhadů mohlo mít asi 160 lidí mít dokonce 10 a více exekucí. **Celkový počet aktivních exekucí činil 5245,** z čehož vyplývá průměrně **5,3 exekucí na osobu.** Průměrná jistina dluhu se pohybovala okolo **237 118 Kč** na osobu. Z celkového počtu 985 osob postižených exekucí bylo 8 % seniorů a 16 % lidí ve věku 18 – 29 let. Každá fyzická osoba přitom představuje jednoho dospělého člověka, ale důsledky exekuce se samozřejmě dotýkají všech členů zasažených rodin. Při vynásobení osob v exekuci průměrným počtem lidí v moravskotřebovské domácnosti (2,3) tak zjišťujeme, že problematika může zasahovat do života až 2265 lidí.

Nezanedbatelný je také počet **103 osob v evidenci úřadu práce KoP Moravská Třebová, kteří se zároveň potýkají s exekucí. Z celkového počtu nezaměstnaných se totiž jedná až o 25 %.** Dle našich odhadů se jedná především o dlouhodobě nezaměstnané, kterým právě exekuce **brání v návratu na běžný pracovní trh, protože by srážkami exekutorů přicházeli o vysoký podíl z případného platu a jejich finanční situace by se nástupem do práce mohla dokonce výrazně zhoršit.** Domníváme se proto, že část z těchto osob raději pracuje v šedé ekonomice, případně tyto příjmy kombinuje s příjmy ze sociálních dávek, které jsou zákonem chráněny před zabavením.

Poměrně zajímavé je zjištění, že ve stejnou dobu procházelo v Moravské Třebové **172 lidí** procesem oddlužení, tedy **zhruba 17,5 % z celkového počtu osob v exekuci.** To je na české poměry, kde se procentuální poměr povolených oddlužení v obcích pohybuje průměrně mezi 5 – 10 % o něco málo vyšší úspěšnost.

Na souvislost dluhové problematiky a bytové nouze ukazuje rovněž **téměř 50 moravskotřebovských nemovitostí** (s celkovým počtem 41 majitelů) **zatížených tzv. zástavním právem exekutorskými**[38].

K více méně podobným číslům docházíme i při zprůměrování hodnot ostatních obcí ORP Moravská Třebová. Tam se s exekucemi potýká **9,2 % osob ve věku nad 15 let**. Počet povolených oddlužení je rovněž relativně vysoký a tvoří průměrně **25,43 % k poměru k počtu osob v exekuci**. **Se závažnějšími problémy se potýkají jednak v Mladějově na Moravě, kde je podíl osob v exekuci 21,28 % ale především pak v obci Vrážné, kde podíl osob v exekuci dosahuje alarmujících 32,26 % a jedná se tak o vůbec nejzadluženější obec v Pardubickém kraji (v obci Vrážné je zároveň nejvyšší nezaměstnanost 18,6 %).** Podrobnosti o obcích ORP shrnuje tabulka 5.

Obec	Počet obyvatel nad 15 let	Počet obyvatel v exekuci	Procentuální podíl obyvatel v exekuci	Podíl nezaměstnaných osob	Počet povolených oddlužení	Procentuální podíl oddlužení na počtu lidí v exekuci
Bělá u Jevíčka	306	43	14,05 %	6,1 %	9	20,93 %
Bezděčí u Trnávky	187	6	3,21 %	8,2 %	3	50 %
Biskupice	371	45	12,13 %	7,6 %	6	13,33 %
Borušov	150	7	4,67 %	11,8 %	2	28,57 %
Březina	310	9	2,9 %	3,5 %	9	100 %
Březinky	111	5	4,5 %	7,8 %	1	20 %
Dětřichov u Moravské Třebové	183	12	6,56 %	3,8 %	3	25 %
Dlouhá Loučka	457	27	5,91 %	6,9 %	9	33,3 %
Gruna	157	7	4,46 %	12,3 %	3	42,85 %
Hartinkov	49	3	6,12 %	14,8 %	0	0 %
Chornice	748	50	6,68 %	6,1 %	10	20 %
Janůvky	43	3	6,98 %	12,5 %	0	0 %
Jaroměřice	1036	68	6,56 %	6,6 %	14	20,58%
Jevíčko	2045	180	7,48 %	5,5 %	54	30 %
Koruna	113	6	5,31 %	11 %	3	50 %
Křenov	343	56	16,33 %	8,8 %	10	17,85 %
Kunčina	1131	38	3,36 %	8,5 %	18	47,36 %

[38] Data poskytnul Agentuře pro sociální zaměřování Český úřad zeměměřičský a katastrální.

Linhartice	536	18	3,36 %	6,5 %	7	38,88 %
Malíkov	81	7	8,64 %	4,2 %	7	100 %
Městečko Trnávka	1237	101	8,16 %	8,5 %	20	19,8 %
Mladějov na Moravě	364	80	21,98 %	8,1 %	10	12,5 %
Radkov	97	9	9,28 %	8,8 %	3	30 %
Rozstání	210	16	7,62 %	11,6 %	10	62,5 %
Rychnov na Moravě	505	73	14,46 %	4,7 %	15	20,54 %
Slatina	119	8	6,72 %	5,3 %	4	50 %
Staré Město	832	60	7,21 %	7,5 %	13	21,66 %
Třebařov	761	83	10,91 %	10,1 %	23	27,71 %
Útěchov	240	9	3,75 %	5,1 %	2	2,22 %
Víska u Jevíčka	142	10	7,04 %	7,8 %	0	0 %
Vranová Lhota	385	33	8,57 %	11 %	6	18,18 %
Vražné	**62**	**20**	**32,26 %**	**18,6 %**	**0**	**0 %**
Vysoká	29	1	3,45 %	16 %	1	100 %
Celkem (bez Moravské Třebové)	**13700**	**1093**	**7,9 %**	x	278	**25,43%**
Moravská Třebová	**8884**	**985**	**11,09 %**	**6,1 %**	**172**	**17,5 %**

Tabulka 4 - Počty osob a procentuální zastoupení počtu exekucí na počet obyvatel nad 15 let v obcích ORP Moravská Třebová (Zdroj: mapaexekuci.cz, insolvenční rejstřík, vlastní zpracování)

Uvedené počty se však týkají pouze tzv. soudních exekucí. Různé státní nebo samosprávné instituce přistupují rovněž k tzv. správním neboli daňovým exekucím. Jedná se například o obce, úřady, zdravotní pojišťovny a další. Na rozdíl od soudních exekucí nejsou exekuce správní jednotně evidovány a jejich počet se nám tak nepodařilo shromáždit. Získali jsme pouze vybrané údaje od MěÚ Moravská Třebová. Kvůli absenci souhrnných údajů o správních exekucích se lze domnívat, že celkový počet exekucí a počet osob, které se s nimi potýkají, je v Moravské Třebové tedy ještě vyšší než uvedená čísla.

Pohledávky města

Město spravuje a vymáhá pohledávky různým způsobem, které se liší podle jednotlivých odborů. Všechny pohledávky jsou plošně evidovány odborem finančním. Avšak správcem pohledávky, který je

odpovědný za vymáhání, jsou už jednotlivé odbory. Jedná se o odbor finanční, odbor dopravní a v menší míře také odbor majetku města a komunálního hospodářství.
V případě problémů se splácením je preferován splátkový kalendář. Později se přistupuje ke správní exekuci dle daňového řádu a exekutorovi jsou pohledávky postupovány až v okamžiku, kdy není dlouhodobě plněno na základě upomínek ani splátkového kalendáře. Celkový počet splátkových kalendářů činil v březnu 2018 30.
V případě známých, opakovaných dlužníků (většinou s trvalým pobytem na ohlašovně úřadu) je volen individuální přístup k vymáhání.

V březnu 2018 město evidovalo a vymáhalo celkový kumulovaný dluh na neuhrazených poplatcích a pokutách ve výši 5 544 000 Kč od cca 2300 dlužníků. Dluhy jsou řešeny nejprve výzvou k úhradě a následně využíváním daňové exekuce, případně jiných možností dle daňového řádu (přihlášení do dražby, do insolvenčního řízení). Město využívá také služeb soudního exekutora. Může se tak dít v případech, kdy je jinak ve vymáhání pohledávek déle jak 1 rok neúspěšné. Dle údajů poskytnutých městem není v současné době využíván úrok či poplatek z prodlení za opožděné úhrady poplatků v obci, respektive jeho sazba činí 0 %.

Dluhy na nájemném v městských bytech

Výše dluhu na nájemném činila v březnu 2018 cca 2 200 000 Kč, které dlužilo dohromady 98 dlužníků. Z nich však již 57 v městských bytech nebydlelo a 2 nájemníci byly zrovna ve výpovědi z nájmu, to znamená, že počet bydlících dlužníků se nyní pohybuje okolo 39, z nichž 12 bydlí na městské ubytovně. Se sedmi dlužníky je sepsán splátkový kalendář.

Dluhové poradenství

Lidé, kteří se potýkají s dluhy a exekucemi, mají v Moravské Třebové jen omezené možnosti, na koho se obrátit o radu či konzultaci. Kromě řady komerčních subjektů nabízejících oddlužení a další spojené procedury převážně přes internet se totiž dluhovému poradenství formou odborného sociálního poradenství věnuje pouze Občanská poradna Charity Moravská Třebová, jejíž poradenství zároveň využívají v komplikovanějších případech i klienti dalších vybraných služeb. Ostatní neziskové organizace nabízejí základní poradenství nebo své klienty odkazují na jiné organizace. Kromě již zmíněné OP Moravská Třebová, jsou v blízkém okolí poradny v Poličce, v Lanškrouně, v České Třebové nebo Krizové centrum JJ Pestalozziho, o.p.s. Svitavy. Dle vyjádření pracovníků občanské poradny pocházela zhruba polovina z cca 200 klientů, které u nich za minulý rok konzultovali přímo z Moravské Třebové, přičemž se dle odhadu pracovníků poradny jednalo asi ve 30 % o Romy.

S dluhovou problematikou klientů se potýkají všichni pracovníci ve službách sociální prevence i sociální pracovníci MěÚ a shodně potvrzují, že jde o jeden z největších problémů. Zároveň je však vidět mírný posun situace, kdy v posledních letech nepřibývá tolik nových dlužníků, metody finančních služeb se začínají kultivovat a podmínky pro poskytnutí půjček i služeb oddlužení mají vyšší práh než v minulosti,

což je dáno i změnou legislativy. Místo nových dlužníků tak další exekuce přibývají hlavně těm, kteří už nějaké mají z minulosti. To ostatně potvrzují i údaje o počtu exekucí na straně 56, kde je vidět, že vícenásobné exekuce se týkají minimálně poloviny lidí z celkového počtu.

Navzdory tomu, že co do podílu osob v exekuci se čísla v Moravské Třebové i v regionu pohybují nad republikovým průměrem, řadě dlužníků se nedostává odborné pomoci. Jediné „specializované“ pracoviště – Občanská poradna, totiž zaměstnává pouze dva pracovníky celkově na 1,4 úvazku. Počet osob v exekuci je však ve městě 985 a na jeden úvazek tak v přepočtu teoreticky vychází 704 lidí. Navíc poradna působí v širším regionu, kde je počet osob potýkajících se s exekucemi ještě vyšší.

V souvislosti se změnou legislativy realizuje oddlužení v regionu pouze Občanská poradna (cca 20 – 30 ročně).

Občanská poradna je ročně dotována městem částkou 50 000 Kč.

Bezpečnostní problematika obecně

Ve srovnání s krajským ukazatelem za rok 2017 byl ve stejném období místní index kriminality[39] mírně nad průměrem a Moravská Třebová se tak pohledem statistiky řadí spíše mezi rizikovější města. Po Pardubicích a Chrudimi byl v loňském roce počet evidovaných trestných činů v rámci kraje dokonce třetí nejvyšší. Je však třeba podotknout, že celý Pardubický kraj se v celorepublikovém srovnání řadí mezi ty bezpečnější.

Porovnání ukazatelů v Pardubickém kraji a Moravské Třebové a okolních obcích za poslední za rok 2017 nabízí obrázek 10. Meziroční srovnání za leden potom graf 12. Sledované hodnoty se týkají *Obvodního oddělení PČR Moravská Třebová* (dále jen OO PČR Moravská Třebová).

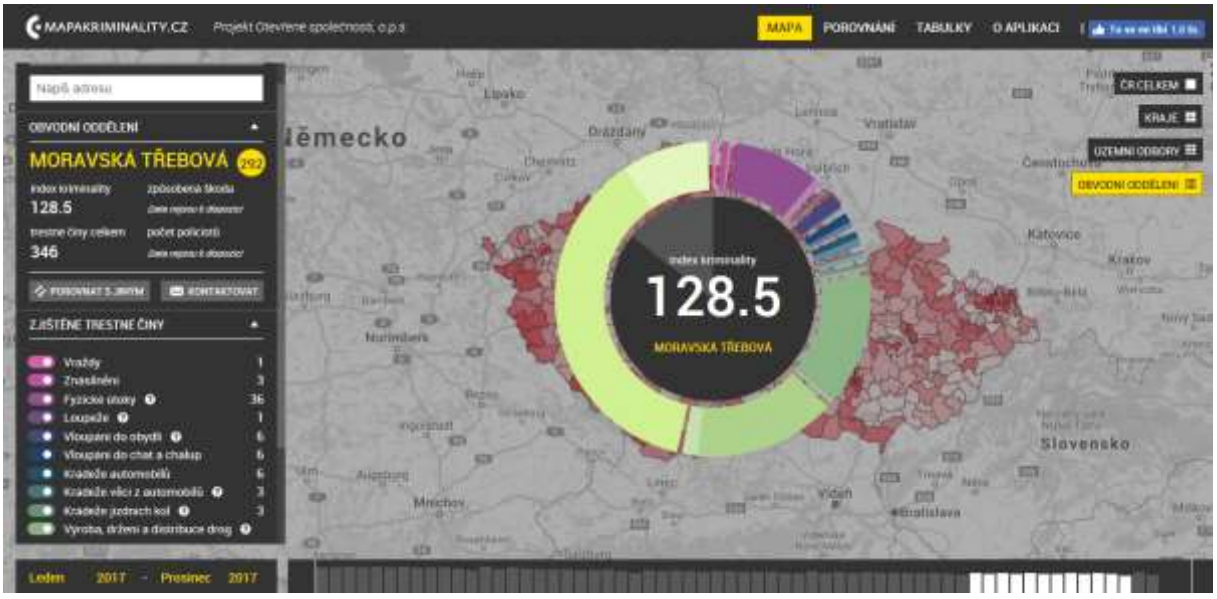

Obrázek 4 - Hodnota indexu kriminality na území OO PČR Moravské Třebové za rok 2017 (Zdroj: mapakriminality.cz)

[39] Index kriminality představuje počet spáchaných trestných činů za určený časový úsek na daném území, přepočtený na 10 tisíc obyvatel.

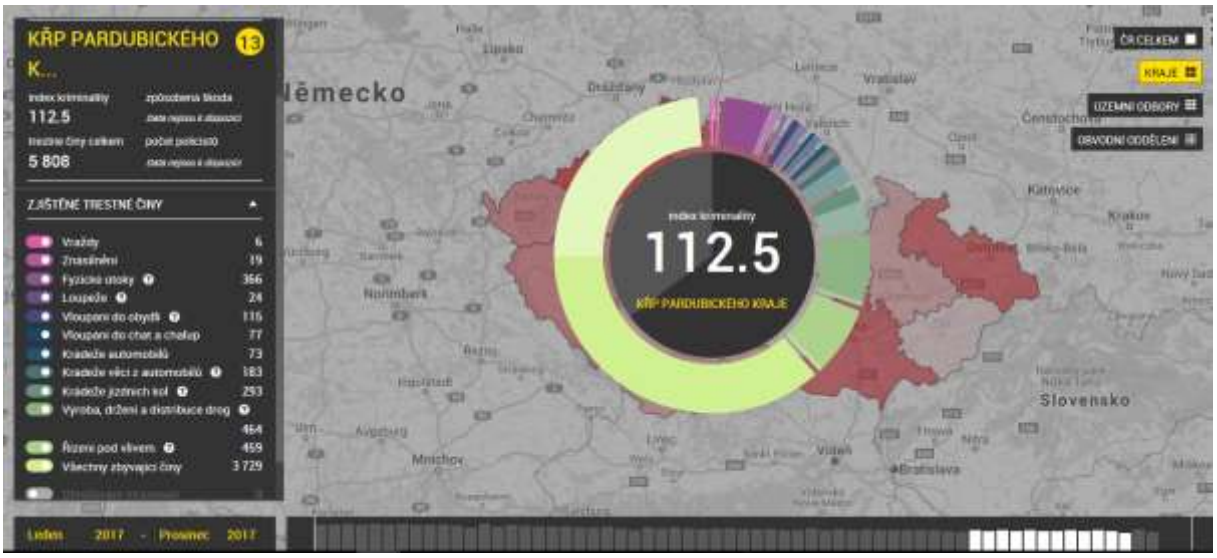

Obrázek 5 Hodnota indexu kriminality na území KŘP PČR Pardubického kraje za rok 2017 (Zdroj: mapakriminality.cz)

V meziročním srovnání indexu za léta 2013, 2014, 2015, 2016 se na územní působnosti OO PČR v Moravské Třebové ukazuje sice nepravidelný, ale přesto pozvolný pokles jeho hodnoty, což odpovídá obdobnému trendu na většině území ČR. Sledované hodnoty však kolísají v závislosti na vybraných měsících. Uvedené údaje proto spíše ilustrují dlouhodobý trend, ale nemusejí zrovna odpovídat momentálnímu stavu a tedy i momentální hodnotě indexu v daném měsíci. Jak ukazuje tabulka č. 5, index kriminality je o dost vyšší v samotném městě Moravská Třebová.

Kriminalita (přečiny i zločiny)

Rok	Násilná	Mravnostní	Majetková	Ostatní	Celkem	**Index**
2016	23	4	114	188	329	**317**
2017	23	5	76	220	324	**313**

Tabulka 5 - Kriminalita a index kriminality na území města Moravská Třebová v letech 2016 - 2017 (Zdroj: Koncepce prevence kriminality města Moravská Třebová, s. 11)

Mezi trestné činy s nejvyšším výskytem patřili ve sledovaném období roku 2017 na území regionu především útoky na fyzické osoby (36), výroba a držení omamných a psychotropních látek (51), řízení pod vlivem (60).

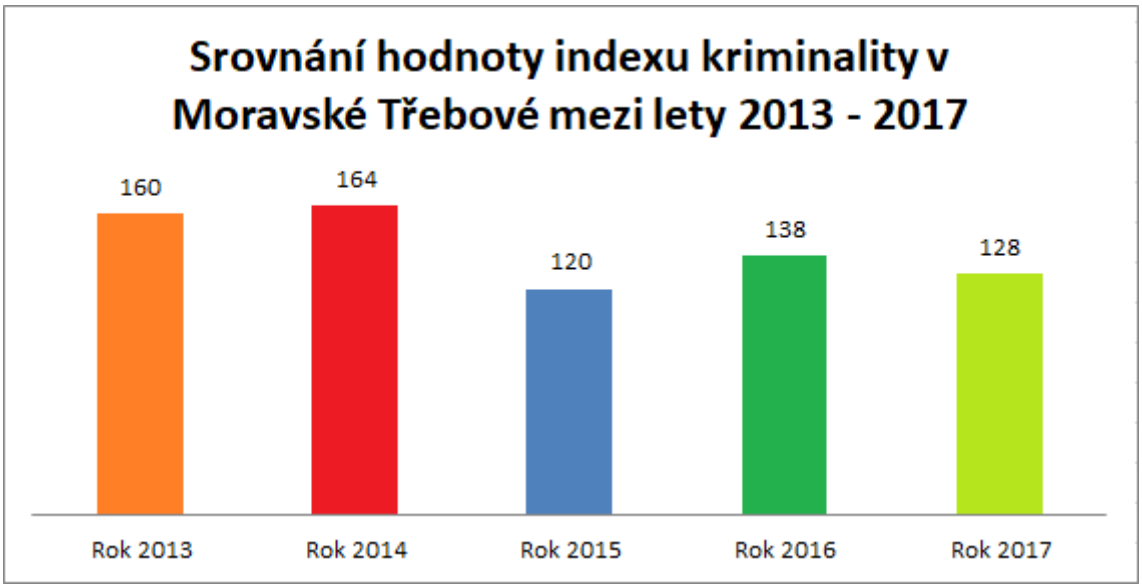

Graf 11 - Srovnání hodnoty indexu kriminality v Moravské Třebové mezi lety 2013 - 2017 (Zdroj: mapakriminality.cz; vlastní zpracování)

Mimo uvedené statistické údaje je významným faktorem tak postoj občanů ke kriminalitě a celkový pocit bezpečí. Město v uplynulých dvou letech realizovalo celkem dva průzkumy týkající se pocitu bezpečí občanů na území města, které vykázaly víceméně podobné výsledky.

První z nich vznikl v rámci projektu *Zdravé město Národní sítě zdravých měst ČR* a týkal se oblastí s vyšším pocitem ohrožení (nebo dalšími pocity ve spojené s různými částmi města) a z nějž vznikla tzv. *pocitová mapa*, která ukázala, že za nejrizikovější považují občané náměstí T. G. Masaryka a přilehlé ulice východní části centra, pravděpodobně kvůli tomu, že zde bydlí a v denních i večerních hodinách se zde soustřeďuje větší část místní romské populace.

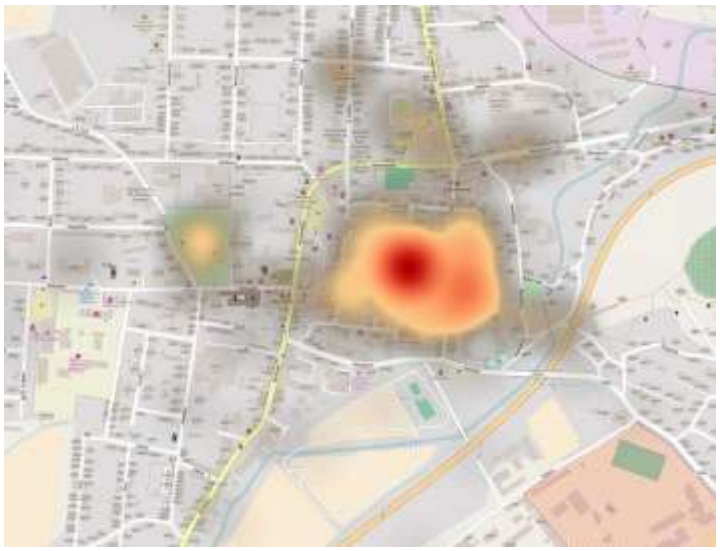

Mapa 7 - Pocitová mapa Moravské Třebové - místa s pocitem ohrožení (Zdroj: svitavskydenik.cz)

K podobným výsledkům dospěl také *Průzkum spokojenosti obyvatel*, realizovaný na konci roku 2017 společností Berman Group s.r.o. pro potřeby tvorby aktuální podoby *Strategického plánu rozvoje města.* Zde se přímo píše: „*Při hodnocení kvality života byli respondenti požádání, aby zhodnotili nejzávažnější problémy v obci. Nejvíce odpovědí v otázce "Zkuste popsat 4 nejzávažnější problémy v Moravské Třebové" bylo nashromážděno v oblasti bezpečnosti a kriminality. Z odpovědí totiž vyplývá, že právě kvůli tomuto problému občané často uvádějí jako zátěž romskou komunitu (24 %). Odpovědí zahrnujících kriminalitu či bezpečnost pak bylo ještě dalších 18 %. Do této kategorie pochopitelně spadá i drogová problematika, kterou za největší problém města považuje zhruba 5 % respondentů (…) Součástí hodnocení pro tuto kapitolu byla i volná otázka sloužící k určení míst, kde se občané ve městě necítí bezpečně. Zde dopadly výsledky naprosto jednoznačně. Přes 80 % odpovědí zmiňovalo centrum města nebo přímo náměstí a jeho bezprostřední okolí. Podle místních občanů se na něm, případně v jeho okolí, zdržují velké skupiny problémových občanů, kteří vyvolávají konflikty a v místních obyvatelích pocit ohrožení. Velká část respondentů pak uvedla, že ve večerních hodinách se centru města raději vyhýbá úplně.*“[40]

Jelikož nejsou dostupná statistická data, která by mohla potvrdit či vyvrátit spojení pocitu ohrožení s reálným nápadem trestné nebo přestupkové činnosti, nezbývá než konstatovat, že výsledky uvedených průzkumů poukazují hlavně na velmi špatné postoje majoritní populace k místní romské menšině jako celku (ale i obráceně). Čas od času se pak zhoršené vzájemné vztahy vyhrotí v otevřeném konfliktu, který je v některých případech následně medializován a k jehož stupňování následně přispívají i nepříliš šťastně zvolené komentáře představitelů města[41]. Na druhou stranu vedení města v minulosti opakovaně obhajovalo místní Romy, kteří jsou údajně původci pouze zanedbatelného procenta kriminality, které se dlouhodobě nezvyšuje[42].

V souvislosti s problematikou bezpečnosti považuje většina oslovených aktérů za rizikový faktor hlavně zvýšenou konzumaci a distribuci nelegálních návykových látek. Tento problém se však zdaleka netýká jen místní romské populace, naopak většina lidí užívajících i distribuujících drogy zřejmě pochází z řad majority. Nicméně vzhledem k procentuálnímu zastoupení v Moravské Třebové se tento problém zdejších Romů dotýká s daleko větší intenzitou. Dle střízlivých odhadů může být uživateli drog asi 10 % zdejší romské populace. Rozšíření drog zřejmě souvisí i s tranzitní polohou Moravské Třebové, která je snadno dostupná pro různé distribuční trasy, například z Olomouce, ale i z dalších velkých měst. Rozšířená konzumace drog s sebou pochopitelně může přinášet další problémové jevy, demotivovanou mládež, předčasné odchody ze škol a zaměstnání, drobnou kriminalitu, rodinné problémy, pasivitu a

[40] Berman Group. *Strategický plán rozvoje města - Průzkum spokojenosti obyvatel*, 2018 [cit. 2018-04-09]. S. 8 a 10.
[41] Viz. např: https://svitavsky.denik.cz/zpravy_region/konflikt-prilil-olej-do-ohne-20170605.html nebo https://svitavsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/hadka-dvou-deti-v-prodejne-prerostla-ve-rvacku-20170523.html
[42] Zdroj: https://svitavsky.denik.cz/zpravy_region/co-muze-za-kriminalitu-ve-meste-pry-to-jsou-drogy-20170310.html

rezignaci atd. Většina místních romských uživatelů drog je pravděpodobně v mladším a středním věku do 35 let.

Pro uvedená tvrzení však nemůžeme najít oporu ve statistických datech. Podíl evidovaných trestných činů spojených s drogami není v rámci OO PČR Moravská Třebová o tolik vyšší než v jiných městech a například počet klientů organizace Laxus, z. ú. (15 klientů v roce 2017), je zase dán kapacitou, která je dána velikostí obce Jedná se tedy spíše o zkušenosti a postřehy místních aktérů, které nacházejí částečnou shodu i s výsledky *Průzkumu spokojenosti obyvatel* (viz strana 64).

Od 1. 1. 2018 platí v Moravské Třebové regulace hazardu. Zákaz provozování se týká oblasti vymezené historickým centrem města (viz. Mapa 7)

Mapa 8 - Mapa ulic Moravské Třebové, kde je zakázán hazard (Zdroj: MěÚ Moravská Třebová)

Základní školství ve vztahu k problematice sociálního vyloučení

V Moravské Třebové je obec zřizovatelem celkem tří základních škol: ZŠ Kostelní náměstí 21, ZŠ „Křižovatka“ na ul. Čs. armády 179 a ZŠ Palackého 1351. Dvě základní školy se dlouhodobě potýkají s klesajícím počtem žáků, který je prohlouben i přesunem žáků do ZŠ Palackého, u které jako u jediné počet žáků od roku 2010 trvale roste

Nejnižší naplněnost dlouhodobě vykazuje ZŠ „Křižovatka“ na ul. ČS Armády, která již ve zmiňovaném školním roce 2015/2016 byla naplněna pouze z 59 %[43] a v současné době je potom číslo ještě nižší a pohybuje se kolem 50 % (s perspektivou dalšího úbytku žáků). Příčiny

[43] Viz. např.: MAS Moravskotřebovsko a Jevíčsko o.p.s. *Analytická část MAP pro území ORP Moravská Třebová do roku 2023* [online]. Jevíčko, 2017 [cit. 2018-04-11]. S. 86.

současného stavu lze dát samozřejmě do souvislosti s celkovým úbytkem počtu obyvatel města, který s sebou logicky nese i snižování naplněnosti základních škol. Příklad ZŠ „Křižovatka“ je navíc specifický tím, že až na výjimky sem docházejí všechny školou povinné romské děti z celého města a v současné době tak tvoří až čtvrtinu žáků. Tato situace vznikala v posledních zhruba 10 letech.

V současné době je tak ve škole kromě velkého množství romských žáků obecně minimálně 2/3 žáků z různých sociálně slabých rodin, případně žáci s různými poruchami učení, LMR a autismem atd. Učitelský sbor se postupně této situaci přizpůsobil a vyprofiloval se svou specializací právě na zmíněné cílové skupiny. Problémem je, že se na školu „přilepila“ negativní pověst zařízení určeného *„pro černé“*, školy segregované apod., což dále posiluje úbytek žáků, především pak z majoritní populace. Počet sociálně slabých, romských či jinak znevýhodněných dětí ve městě přitom není tak velký, aby nedostatečnou naplněnost dokázal vyrovnat. V současné době se tedy nástupu do školy rodiče dětí z majoritní populace ve většině případů vyhýbají, přestože někteří bydlí i v oficiálně vymezené spádové oblasti. Místní romská populace naopak začala považovat za „svou“, kde cítí hlavně bezpečné prostředí, menší tlak okolí na děti nebo menší riziko šikany.

Vzájemné vztahy mezi romskými rodiči a personálem nejsou vždy harmonické, ke sporům dochází někdy kvůli nízké motivaci dětí k učení, plnění domácích povinností nebo rodinnému prostředí, které nebývá nakloněno dalšímu studiu na střední škole nebo jej starším dětem přímo zakazuje. Čas od času tak dochází i ke konfliktům, slovnímu napadání učitelů apod.

Problémem jsou také předčasné odchody některých bývalých žáků školy ze středních škol a učilišť, nebo odmítání dalšího studia vůbec. Ve výjimečných případech dochází i k předčasným odchodům přímo ze ZŠ. Kromě silného vlivu rodinného prostředí se na tomto fenoménu zřejmě podílí i další faktory. Budoucnost školství bude ovlivněna dlouhodobě plánovanou celorepublikovou změnou financování regionálního školství.

Sociální služby

Seznam poskytovatelů a poskytovaných sociálních služeb na území města Moravská Třebová lze najít *v Registru poskytovatelů sociálních služeb MPSV*[44] a plánovaná opatření potom na ve *Střednědobém plánu rozvoje sociálních služeb města Moravská Třebová*. Následující řádky tak spíše než výčtem nebo shrnutím reagují na podněty místních systémových aktérů, které se týkají buď nedostatečného pokrytí města službami, nebo jejich vzájemné koordinace nebo komunikace mezi poskytovateli a dalšími institucemi.

Samotný počet poskytovatelů sociálních služeb i poskytovaných služeb není v Moravské Třebové příliš vysoký. Část potřeb města a regionu je tak saturována poskytovateli ze Svitav, případně i z Poličky a dalších obcí. Dostupnost služeb je horší hlavně pro obyvatele menších obcí, pro které je dojezdnost finančně i časově náročná, některé obce v regionu jsou tak pravděpodobně zcela bez pokrytí sociálními

[44] *Registr poskytovatelů sociálních služeb MPSV: Moravská Třebová* [online]. [cit. 2018-05-21]. Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/rozsirene_hledani_sluzby.do?si=&spo=&spd=&zn=&srp=pdaz&zak=Pardubick%C3%BD&zaok=Svitavy&zao=Moravsk%C3%A1+T%C5%99ebov%C3%A1&zau=&pn=&pic=&SUBSESSION_ID=1527078487575_1&sbmt=Vyhledat

službami. Terénní charakter mají pouze služby SAS (Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi) moravskotřebovské Charity a organizace Bonanza. Celkový počet klientů SAS Bonanza v regionu je přibližně 10 rodin, z toho asi 4 přímo z Moravské Třebové. SAS Charita pracuje asi s 16 – 20 rodinami, z toho 2 jsou z Moravské Třebové a zbytek z okolních obcí, nicméně v rámci projektu *Rozvoj SAS v Pardubickém kraji* se navyšuje okamžité kapacita služby na 32 rodin. Terénní služby pro místní Romy přímo v Moravské Třebové poskytuje CVČ.

Jedenkrát za týden poskytuje své služby *Občanská poradna Moravská Třebová* ve své pobočce v Jevíčku. I v souvislosti se statistikami uvedenými na stranách 55 – 57 je možné, že problematika zadluženosti a exekucí je v regionu větším problémem, než se dosud předpokládalo. Navzdory dobře fungující občanské poradně může být tato služba hlavně pro obyvatele menších obcí hůře dostupná, nebo o ní nevědí.

Jak již bylo zmíněno na předchozích stranách, kromě sociálních bytů chybí v Moravské Třebové také sociální služba, která by rozvíjela kapacity klientů k samostatnému bydlení, především pak klientů, kteří jsou ohroženi bezdomovectvím, nebo se již v podobné situaci nacházejí. Potřeby této cílové skupiny byly doposud řešeny nesystematicky a nesystémově. Služba by byla vhodná také pro obyvatele městské ubytovny. V případě vzniku sociálních bytů by se předpokládal také vznik související sociální služby pro obyvatele těchto bytů.

V souvislosti s problematikou školství a problematických vztahů mezi žáky, rodinami žáků a samotnou školou, byla některými aktéry navrhována možnost zřízení mediátora mezi zmíněnými skupinami, který by řešil například váznoucí nebo nefunkční komunikaci při různých problémech, obavách žáků apod. Tento problém přitom nesouvisí pouze s uváděnou ZŠ „Křižovatka“, ale může se dotýkat různých škol napříč regionem.

Váznoucí komunikace se však nemusí týkat jen oblasti školství, ale například i celé soustavy aktérů, kteří se podílejí na poskytování sociálních služeb, nebo obecně na řešení sociálních problémů ve městě a okolí. To se pak může odrážet i na efektivitě opatření, možnostech a ochotě vzájemného setkávání i koordinovaného řešení, ale například i na neznalosti obsahu *Střednědobého plánu sociálních služeb* u některých aktérů, kteří ho považují za spíše formální dokument, který ale není mnohdy naplňován.

Řada místních aktérů zmiňuje jako palčivý problém rozšířenou distribuci a konzumaci nelegálních návykových látek. Nicméně celá tato problematika není podložena dostatkem relevantních informací. Nikdo totiž nemá přesné a ucelené informace, ani odhady o počtu uživatelů, distribučních kanálech ani ohrožených skupinách, což nahrává rozšíření různých zavádějících informací. Tato problematika by si tak zasloužila větší pozornost s ohledem právě na nedostatek ucelených informací.

Komunikační strategie

Kromě praktické roviny má problematika sociálního vyloučení také rovinu politickou a hlavně mediální, které se v mnoha ohledech mohou ukázat neméně významné jako všechny ostatní aspekty. Zkušenosti z jiných měst (a koneckonců i z Moravské Třebové) ukazují, že nedostatek informací ve veřejném prostoru je často vyplňován svéráznými interpretacemi veřejnosti o smyslu a poslání různých opatření a mnohdy se rozšiřují fámy, které obracejí veřejné mínění proti projektům nebo jsou dokonce využívány

v politickém boji. Proto je důležité tuto stránku nepodceňovat a od začátku hledat nejvhodnější informační kanály, aby se k veřejnosti dostávaly ucelené informace a aby se například lidé v sousedství necítili z celého procesu vyčleněni. To se týká nejen projektů zaměřených na sociální bydlení ale obecně na problematiku sociálního začleňování jako takovou. **V tomto ohledu je tedy důležité nezapomínat například na tvorbu mediální strategie, která by smysluplně vysvětlovala poslání navrhovaných opatření, jejich zacílení, rozsah a další specifika projektů.**

Plánovaná opatření a potřeby v rámci transformace pobytových služeb a ústavní výchovy v Pardubickém kraji

Vybrané pobytové služby sociální péče v Pardubickém kraji procházejí procesem transformace, nebo tzv. **deinstitucionalizace**. V praxi to znamená, že klienti těchto služeb budou rozptylováni do bytů, kde bude probíhat vlastní služba, chráněné bydlení nebo osamostatňování klientů. V blízkosti Moravské Třebové se to týká například *Domova U studánky* v Anenské Studánce. Kromě transformace pobytových sociálních služeb probíhá rovněž transformace vybraných pobytových zařízení institucionální výchovy mládeže, které se však nepočítají mezi sociální služby a spadají pod gesci MŠMT. Tento proces se v Moravské Třebové dotýká Dětského domova.

Dětský domov v Moravské Třebové sídlící na ulici J. K. Tyla 65, má obvyklou kapacitu **21 dětí, z toho 17 na hlavní budově a 4 děti v bytě v pronajatém třípokojovém obecním bytě v centru města (nájemné je z větší části hrazeno z prostředků Nadace Terezy Maxové).** V současné době však kvůli stavebním úpravám není kapacita naplněna a v domově je dětí pouze 15. V rámci transformace by se z jedné ze dvou hlavních budov měla stát tzv. malá pobytová služba, kde by bydlelo 6 dětí s ústavní výchovou a zbývající děti potom v již zmiňovaném bytě na náměstí. Druhá, větší hlavní budova, by byla z jedné poloviny zrekonstruována na tzv. Dětský klub a v druhé polovině by začaly fungovat 3 sociální byty (garsonky na dobu 18 měsíců) určené pro děti odcházející z jiných dětských domovů, pěstounské péče, nebo obecně pro mladé lidi do 26 let, kteří se nacházejí v krizové situaci. Transformace by měla začít v zhruba v červnu 2019 a dokončena by měla být přibližně do konce roku 2020, kdy by se kapacita DD snížila na 11 dětí. V současné době však není zřejmé, z jakých zdrojů bude financována přestavba hlavní budovy na sociální byty. Pro výše uvedené účely byl dětským domovem vypracován tzv. Transformační plán.

Další použitá literatura a prameny

Český statistický úřad: *Počet obyvatel v ORP k 31. 12. 2016*. Moravská Třebová 25. února 2018. Dostupné online.

Český statistický úřad: *Počet obyvatel v obcích k 31. 12. 2016*. Moravská Třebová 25. února 2018. Dostupné online.

BRÁZDÍKOVÁ, Michaela. Chudoba postihuje i zaměstnance. *Statistika a my* [online]. **2016**(07-08/2016) Dostupné z: http://www.statistikaamy.cz/2016/08/chudoba-postihuje-i-zamestnane/

Strategický plán rozvoje města Moravské Třebové: pro období let 2014 - 2020. Moravská Třebová, 2013.

Měsíční statistická zpráva - Pardubický kraj [online]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/pak/nezamestananost_v_cislech/statistiky/rok_2018/pardubicky_kraj/leden_2018

Property index: Overwiev of Europeian residential market [online]. Praha, **2017**(6) Dostupné z https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/cz/Documents/survey/Property_Index_2017_EN.pdf

Radnice v Moravské Třebové řeší problém, kam s bezdomovci [online]. Český rozhlas Pardubice. Dostupné z: https://pardubice.rozhlas.cz/radnice-v-moravske-trebove-resi-problem-kam-s-bezdomovci-6083630

Radnice v Moravské Třebové řeší problém, kam s bezdomovci [online]. Český rozhlas Pardubice. Dostupné z: https://pardubice.rozhlas.cz/radnice-v-moravske-trebove-resi-problem-kam-s-bezdomovci-6083630

GOLEM FINANCE. *Ceny bytů opět rostou* [online]. 2017 Dostupné z: http://www.golemfinance.cz/cz/1272.ceny-bytu-opet-rostou

Ústav územního rozvoje. *Výsledky dotazníkové akce o změnách v obecním bytovém fondu ve vybraných městech (2010, 2011)* [online]. Dostupné z: http://www.uur.cz/default.asp?ID=4591

ETHOS – Evropská typologie bezdomovství a vyloučení z bydlení v prostředí ČR. Dostupné z: http://www.feantsa.org.

Regiony ČR s intenzivní podporou ze strany státu [online]. Dostupné z: https://www.jvmrpic.cz/regiony-cr-s-intenzivni-podporou-ze-strany-statu

Registr poskytovatelů sociálních služeb MPSV: Moravská Třebová [online]. Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/rozsirene_hledani_sluzby.do?si=&spo=&spd=&zn=&srp=pdaz&zak=Pardubick%C3%BD&zaok=Svitavy&zao=Moravsk%C3%A1+T%C5%99ebov%C3%A1&zau=&pn=&pic=&SUBSESSION_ID=1527078487575_1&sbmt=Vyhledat

Reality - mix. *Průměrná cena pronájmu – 1 m²/měsíc* [online]. [Dostupné z: http://realitymix.centrum.cz/statistika-nemovitosti/byty-pronajem-prumerna-cena-pronajmu-1m² - mesic.html

JIRKOVÁ, I.: *Osídlování Moravské Třebové v letech 1945 až 1947. Diplomová práce*, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, Katedra historie. Brno 2007.

Náš domov Koclířov, z. s.: Výroční zpráva [online]. Dostupné z: http://www.nasdomovkoclirov.cz/vyrocni-zprava/

ISPV - Informační systém o průměrném výdělku: Zveřejněny výsledky ISPV za 4. čtvrtletí 2017 [online. Dostupné z: http://www.ispv.cz/cz/Aktuality/Zverejneny-vysledky-ISPV-za-4--ctvrtleti-2017.aspx

Svitavský deník. *Konflikt přilil olej do ohně* [online]. Dostupné z: https://svitavsky.denik.cz/zpravy_region/konflikt-prilil-olej-do-ohne-20170605.html

Svitavský deník. *Hádka dvou dětí v prodejně přerostla ve rvačku* [online]. Dostupné z:https://svitavsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/hadka-dvou-deti-v-prodejne-prerostla-ve-rvacku-20170523.htm

Svitavský deník. *Co může za kriminalitu ve městě? Prý to jsou drogy* [online]. Dostupné z: https://svitavsky.denik.cz/zpravy_region/co-muze-za-kriminalitu-ve-meste-pry-to-jsou-drogy-20170310.html

SÝKORA, L. A KOL. 2018. *Pilotní ověření metodiky identifikace lokalit rezidenční segregace v obcích ČR*, Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje.

ŠIMÍKOVÁ, Ivana. *Analýza databáze příjemců dávek hmotné nouze: zhodnocení role nákladů na bydlení a dávek spojených s bydlením ve vztahu k příjemcům dávek hmotné nouze* [online]. Praha: VÚPSV, 2012.

ŠIMÍKOVÁ, I. Vyhlídal, J. 2015. *Popis velikosti a struktury osob, které by mohly představovat cílovou skupinu sociálního bydlení.* Praha: VÚPSV

Další internetové stránky

www.cenovamapa.eu
www.cenovamapa.org
www.facebook.com
www.mapaexekuci.cz
www.mapakriminality.cz